ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱՅ ՀԱՆԱԳԱԶՕՐԵԱՅ 30 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ԳԱՅՄԱՆՔ

Գալու ղրկուած լրագրոյ համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ [illegible] ամեն ինչ որ եւ իցէ գրութիւն խմբ[illegible] ին պէտի ուղղուի Կ. Պոլիս [illegible], Շարք Զարըըր Թիւ 3[illegible]
Հանք [illegible] նամակ չընդունուիր։
Զտպուա[illegible], յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր։

La publicité de l'étranger est exclusivement remise à l'Eastern Agency, Constantinople Karakeuy Déirmen Han

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին լուրեր. — Հեռագրական լուրեր. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Լուրեր Վանէն, Երզնկայէն. — Վերակազմութիւն Եգիպտոսի (Տեղեկագիր Լորտ Տըֆրինի). — Հայկական Կրթարան (Շար. եւ վերջ) — Պաշտօնական յայտարարութիւն. — Թերթօն Մասիսի (վէպ). Այլ եւ այլ լուրերը։

Կ. ՊՈԼԻՍ 26 ՅՈՒԼԻՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանը չաբաթ օրն Եըլտըզի կայսերական պալատէն մեծ հանդիսիւ Պէշիքթաշի մզկիթը գընաց եւ Պայրամի առթիւ կարդացուած աղօթից ներկայ գտնուելէ յետոյ՝ Տոլմա Պաղչէի կայսերական պալատը վերադարձաւ, ուր ընդունեց նախարարաց, խրէմիայից եւ բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնատարաց շնորհաւորութիւնները։ Վեհ. Սուլթանը Սէլամլըքի արարողութեան ներկայ գտնուելու հրաւիրած էր դեսպանները հանդերձ ընտանեօք։ Դեսպանաց մեծ մասը՝ Ն. Կ. Վեհափառութեան այն հրաւէրին պատասխանելով՝ ներկայ գտնուեցան այն արարողութեան եւ յետոյ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցան։

Վեհ Սուլթանին Թիկնապահ Ահմէտ փաշա, արարողապետ Խայրահիմ պէյ եւ հաղորդապետ Խուրշիտ պէյ չաբաթ օրը կէս օրէն յետոյ կայսերական Իզզէտտին շոգենաւով մայրաքաղաքէս մեկնեցան ի Փաթարդ, ուստի Գարատոզի իշխանին սանոյ 31/12ին շոգենաւ. պիտի նստի մայրաքաղաքս գալու համար։

Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն առ Թայմզ թէ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահը Սէվրի չքեղ անօթ մը ընծայ ղրկեր է Վեհ. Սուլթանին։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնն այն պատուասիրական նշանէն յոյժ գոհ լինելով՝ բարձր պաշտօնատարի մը միջոցաւ խնդրեր է Ֆրանսական դեսպան Տը Նոայլ մարքիզէն որ իւր շնորհակալիքը մատուցանէ առ Պ. Գրէվի։

Վագըթ իւր այս առաւօտ թուով կ'ըսէ թէ այս միջոցիս լուծման եւ գործադրման կարօտ 5-6 խնդիրներ կան տէրութեան առջեւ։ Այս խնդրոց ամենէն կարեւորը Ներքին վարչական գործոց կը վերաբերի, որոց բարւոքման կարօտ լինելն ոչ ոք կրնայ ուրանալ։ Առայժմ բարւոքման ամենէ աւելի կարօտեալ ճիւղն է, կը յարէ, դատական վարչութիւնն, եւ յոյս կը յայտնէ թէ կառավարութիւնը՝ նախ վարչական այս ճիւղին մէջ բարենորոգումներ մացնելով՝ պիտի փակէ գանգատանաց դուռները։

Նիւթական ակմբոց մէջ զրոյց կը պտըտի թէ, կ'ըսէ Ժուռնալ տը Քոնսթանթինոփլ, Անգլիա՝ Ասիոյ երկաթուղեաց մեծ գծին շինութեան համար հարկ եղած դրամագլուխն յոյժ շահաւոր պայմաններով Թուրքիոյ փոխ տալու տրամադիր է։ Օսմ. կայսերական Պանքան քիչ օրէն այս մասին ծրագիր մը պիտի ներկայէ եղեր Բ. Դրան։

Յիշեալ լրագիրը՝ սոյն կարեւոր լուրը տալէ յետոյ կ'ըսէ թէ չկրնար պատշաճութիւնն երաշխաւորել։

Նոյն լրագիրն՝ իւր մասնաւոր տեղեկութեանց յենլով՝ կը ծանուցանէ թէ Ասիոյ մէջ Ռուսիոյ զինուորական պատրաստութիւնք կարծուածէն անհամեմատ աւելի փութով յառաջ կը տարուին։ Մեր պարտականութիւնը չէ, կ'ըսէ, զանոնք մանրամասնօրէն նշանակել, ոչ ալ անոնց նպատակը ցուցնել, բայց կը կարծենք թէ յոյժ կարեւոր է մինչեւ ցարդ եղածէն աւելի ուշադրութեամբ հսկել այս պատրաստութեանց վրայ։

Լոնտրայէն յուլիս 30 թուով կը հեռագրեն թէ Լոնտրայի Օսմ. դեսպան Միւզիւրիւս փաշա հեռագիր մ'ուղղած է առ Բ. Դուռն ծանուցանող թէ իմացուցեր է Լորտ Կրանվիլի թէ Պ. Տը Լէսէփսի պաշտօնութիւնը չկրնար փոփոխութիւն կրել կամ ընդարձակիլ առանց Վեհ. Սուլթանին գործակցութեան, իբրեւ Վեհապետին Եգիպտոսի, եւ թէ Լորտ Կրանվիլ պատասխաներ է թէ անօգուտ է այս խնդրոյ վրայ բանակցիլ, քանի որ Պ. Տը Լէսէփսի հետ եղած կարգադրութիւնն ետ առնուած է արդէն։

Անգլիական Սթանտարտ լրագրին ուղղեալ հեռագրի մը նայելով, Պէրլինի Օսմ. դեսպան Սայիտ փաշա մեծ եպարքոսութեան հաղորդեր է Գերմանական կառավարութեան վերջնական որոշումն ի մասին երեակ դաշնակցութեան, որուն մասնակցիլ ուզած էր Թիւրքիա։ Սայիտ փաշա իւր հեռագրին մէջ յայտներ է թէ Պէրլինի կառավարութիւնն ինքզինք դաշնագրով մը կապելու հարկ չտեսներ, որովհետեւ այսպիսի յանձնառութիւն մը բոլորովին անօգուտ կը լինի եղեր։ Սակայն Գերմանիա [illegible] չզլանայ, կ'ըսէ, իւր բարոյական եւ մինչեւ իսկ նիւթական աջակցութիւնն, եթէ պարագայները ստիպեն զԲ. Դուռը՝ Գերմանական կառավարութեան օգնութիւնը խնդրելու։

Արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշա՝ Եւրոպական տէրութեան քով գտնուող Օսմ. դեսպանաց շրջաբերական մը ղրկելով՝ քոլերայի դէմ մինչեւ ցարդ ձեռք առնուած միջոցները ծանոյց։

ՔՈԼԵՐԱ

Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն՝ իւր վերջին նստին մէջ՝ սկզբամբ որոշեց Քարանթինայի չորրորդ կայարան մը հաստատել Օսմ. ծովեզերաց պատշաճ մէկ կէտին վրայ։ Յաջորդ նստի մը մէջ պիտի որոշուի յարմարաւոր տեղն եւ դրամական միջոցներն այժմէն ապահովուած են։ Առ այժմ Զմիւռնիոյ եւ Պէյրութի կայարանաց մօտ շոգենաւուց վրայ շարժուն հիւանդանոցներ պիտի հաստատուին։ Խորհուրդն յետոյ սոյն տեղեկագրոյ զբաղեցաւ, որք Քլազոմէնի կայարանին մէջ գործուած բազում գեղծումներ կը ծանուցանէին, այն է պահպանք կաշառ առնլով, ուղեւորաց ոմանց փախուստը դիւրացուցած են եղեր։ Արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշայի եղբայրն՝ Մէհմէտ պէյ՝ այս խնդրոյն վրայ քննութիւն մը բանալու պաշտօնով Զմիւռնիա պիտի ղրկուի։

Քարանթինայի կայարանաց քննիչ Տոքթ. Լըրէֆ էֆէնտի Նոր կայարանի մը հաստատութեան համար պէտք եղած նիւթոց հետ ուրբաթ օրն Հաւզոս հասաւ։

Քլազոմէնի կայարանէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Շարքիէ շոգենաւին բերած ուղեւորներէն քոլերայէ բռնուող երեք անձինք ապաքինիլ սկսած են։ Ըզմիւռնիոյ քարանթինայի բժշկապետը նոր բժիշկներ խնդրած է մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհրդէն։

Հաւզոսի կառավարչէն եկած յուլիս 24 թուով հեռագիր մը կը հերքէ այն լուրը թէ Եգիպտոսէն եկող ուղեւորք գաղտնապէս կղզին ելած են։ Թէ՛ քաղաքին մէջ եւ թէ՛ կղզւոյն ամեն կողմը մեծ հոգ կը տարուի առողջապահական տնօրէնութեանց գործադրման։

Քլազոմէնի կայարանին հաստատութենէն ի վեր 48 շոգենաւք եւ առագաստանաւք քարանթինայի ենթարկուելով 2,183 ուղեւոր դուրս հանած են։ Ասոնցմէ 21 ը եւ 1,240 ուղեւորք՝ քարանթինայի օրինական պայմանաժամը լրացնելէ յետոյ՝ ազատ բրաթիքա ստացած են։

Այս պահուս 27 շոգենաւք ու առագաստանաւք եւ 943 ուղեւորք քարանթինա կ'սպասեն յիշեալ կայարանին մէջ։

Մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն հետեւեալ շրջաբերականը ղրկեց ծովեզերեայ քաղաքաց առողջապահական խորհրդոց։

1. Այն շոգենաւք, որոց մէջ քոլերա ծագած է, երբեք չպիտի կրնան մեկնիլ քարանթինայի կայարան հաստատեալ նաւահանգիստէն՝ իրենց ուղեւորներն ու վաճառքները դուրս հանելէ յետոյ 25 օր քարանթինա սպասելէ առաջ։ Մաքրողական միջոցները խստիւ պիտի գործադրին ըստ կանոնի։ Այս կարգի շոգենաւուց ուղեւորները՝ կա[illegible] վերջին դէպքէն սկսեալ՝ 20 օր քարանթինայ պիտի սպասեն։

2. Սուէզէն, Եգիպտոսէն եւ Կիպրոսէն եկող շոգենաւք, եթէ ճանբան քոլերայի դէպք չէ պատահած, իրենց ուղեւորներն ու վաճառքները քարանթինայի կայարանն հանելէ յետոյ 20 օր քարանթինայի պիտի ենթարկին։ Մաքրողական միջոցներու գործադրութիւնն ստիպողական է։ Այս կարգի շոգենաւուց ուղեւորք 20 օր քարանթինայ պիտի սպասեն։

3. Անմաքուր տեղերէ եկող այն ամեն շոգենաւ՝ որ չուզեր համակերպիլ 2րդ յօդուածի տրամադրութեանց, եւ մինչեւ իսկ եթէ քոլերայէն վարակեալ նաւահանգիստները վերադառնալ ուզէ, բոլոր Օսմ. նաւահանգիստներէ՝ պիտի մերժուի համաճարակ ախտին բոլոր տեւողութեան միջոցին։

4. Անմաքուր տեղերէ եկող շոգենաւք, որք կանոնական քարանթինան կրած են մեր կայարանաց մէջ եւ ազատ բրաթիքա ստացած, Դարդանէլ հասած ժամանակ 24 ժամ քարանթինայի եւ բժշկական կրկին քննութեան մը պիտի ենթարկին Մարմարա մտնելէ առաջ։

Վերոյիշեալ տրամադրութիւնք օգոս. 5 էն գործադրելի են»։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Լոնտրա 4 օգոստ.

Երեսփոխանական ժողովն երկրորդ ընթերցմամբ ընդունեց Սկովտիոյ համար նախարարութիւն մը հաստատող օրինագիծը։

Փարիզ 4 օգոստ.

Ծերակոյտի անդամ Ֆուշէ տը Քարէյլ Վիեննայի Ֆրանսական դեսպան անուանեցաւ։

Աթէնք 5 օգոստ.

Յսօր Պիրէյի մէջ երկրաշարժի ցնցում մ'զգացուեցաւ։ Որ եւ է արկած չպատահեցաւ։

Վիեննա 5 օգոստ.

Շամպորի դքսին վիճակը գոհացուցիչ է, բայց տկարութիւնը կը շարունակէ։

Պետերսպուրկ 5 օգոստ.

Անցեալ երկուշաբթի օրն Էքաթէրինոսլավի մէջ հակահրէական ծանր խռովութիւնք տեղի ունեցան։ Զօրքերը միջամտելու պարտաւորեցան. 10 խռովարարք սպաննուեցան եւ 17 ալ վիրաւորեցան։

Պէրլին 6 օգոստ.

Պաշտօնական ակմբոց մէջ կը հաւաստեն թէ Պիսմարք իշխանն եւ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար Քալնոքի կոմսն՝ Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ կնքուած առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամուն երկարաձգման վրայ խորհրդակցելու համար՝ ամսոյս մէջ պիտի գումարուին։

ՔՈԼԵՐԱ

Աղեքսանդրիա, 4 օգոստ.

Օգոստ. 3ին Քոլերայէ մեռնողներուն ցանկը.

Գահիրէ	194
Անգլիական զօրացմէ	14
Թանթա	46
Մահալլէի Քէպիր	21
Ռօզէթ	14
Զաքազիկ	25
Շիպին Քոմ	37
Կինէ	25
Զանազան տեղեր	420
Աղեքսանդրիա (4 հիւանդ)	2
	798

Գահիրէ 4 օգոստ. իրիկուն.

Այսօր քոլերայէն մեռնողներուն թիւն 170ի կը համի։

Քոլերայէն բռնուողներուն թիւը քիչ կը նուազի. բայց բուժուողներուն թիւն զգալի կերպիւ կ'աւելնայ։

Պէրութ 4 օգոստ.

Քարանթինայի կայարանին արտաքին պահապան զօրաց մին 6 օր որովհետեւ [illegible] յետոյ զոր մէկուն չէր յայտ[illegible]սաւ։ Իւր ընկերները զինուորական հիւանդանոցը փոխադրեցին զայն Քարանթինայի բժշկապետ Տոքթ. Սարթինաքի զմեզ հրաւիրեց զայն տեսնելու երթալ։ Քոլերայի բոլոր ախտանիշերն ստուգեցինք։ Պատշաճապէս խնամուելով, երիկունը բարւոքում մը տեսնուեցաւ հիւանդին վրայ։ Սակայն կէս գիշերին՝ վիճակը գէշնալ սկսաւ։ Այս առաւօտ առանց մեզ խորհուրդ հարցնելու եւ բարձրագոյն հրամանաւ՝ հիւանդը վերըստին քարանթինայի կայարանը բերուեցաւ, ուր հասած ժամանակ հոգեվարք էր։ Կայարանէն մեկուսացեալ արտաքին սենեկի մը մէջ դնել տուինք զայն, հիւանդութեան ծանրութեան պահանջած զգուշութիւնները ձեռք առնլով։

Պէրութ 5 օգոստ.

Երէկ Քոլերայէն բռնուող զինուորը մեռաւ։

Հակառակ այս չարաչուք ելից՝ նկատելով հիւանդութենէն դուրս պարագայներն, որք մահուան առիթ եղան, այսինքն կայարանէն ի հիւանդանոց փոխադրում, հիւանդանոցէն ի կայարան վերադարձ արեւուն ճառագայթներուն ներքեւ եւ այն պահուն, յորում հիւանդին վիճակն յետադարձ մը կրնէր. միւս կողմէ, քաղաքիս եւ կայարանին առողջապահական լաւ վիճակին նայելով, Քարանթինայի բժիշկները անվտանգ կը համարին քոլերայի սոյն դէպքը։

Աղեքսանդրիա, 5 օգոստ.

Օգոստոս 4ին քոլերայէն մեռնողներուն ցանկը.

Գահիրէ	169
Անգլիական զօրացմէ	7
Թանթա	31
Մահալլէի Քէպիր	18
Շիպին Քոմ	35
Զաքազիկ	34
Աղեքսանդրիա	3
Զանազան տեղեր	566
	873

Գահիրէ 5 օգոստ.

Քոլերան կը շարունակէ նուազիլ. Պայրամի տօնն հանդարտ կ'անցնի։

Առողջապահական խորհրդոյ մէկ պաշտօնական զեկոյցը կը ծանուցանէ թէ Դամիաթի մէջ յուլիս 25էն մինչեւ 31 մէկ շաբթուան մէջ 101 մարդ մեռեր են քոլերայէն։

Աղեքսանդրիա 6 օգոստ.

Օգոստոս 5ին քոլերայէն մեռնողներուն ցանկը.

Գահիրէ	160
Անգլիական զօրացմէ	8
Թանթա	12
Ռօզէթ	22
Զաքազիկ	25
Նիմիշ	36
Աղեքսանդրիա (9 հիւանդ)	5
Զանազան տեղեր	525
	793

Պէրութ 6 օգոստ.

Գէորգ Հալիլ ոստիկանին քսան եւ ութ ամեայ Աստա անուն կինն այսօր 12 ժամու մէջ մեռաւ խեղդող (ասֆիքսիք) քոլերայի բոլոր ախտանիշերը ցուցնելով։

Այս կին Ռաս-էլ-Նապահ թաղին վերջին տուներէն մին կը բնակէր եւ քարանթինայի կայարանին ու գաղթականաց հետ բնաւ յարաբերութիւն ունեցած չէ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ Գատը գիւղի Արամեան երկսեռ վարժարանին տարեկան հանդէսը կատարեցաւ տեղւոյն թատրոնին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, որ ճակատի մեծ օթեակը բազմած էր, իւր քով ունենալով զԳեր. Մաղաքիա վարդապետ Օրմանեան, Տ. Մկրեան եւ Ընֆիէճեան Գրիգոր վարդապետ։ Գատը գիւղի լաւագոյն ընտանիքներն եւ հեռաւոր գիւղերէ ու թաղերէ եկած հիւրեր կը լեցունէին բոլոր օթեակներն եւ թատրոնին ամեն կողմը գրաւուած էր համակիր բազմութեամբ մը։ Տարեկան Տեղեկագիրը, զոր կարդաց Պատ. Հոգաբարձութեան Ատենադպիրը, կը յայտնէր դպրոցական գոհացուցիչ վիճակ մը, ինչպէս մեք արդէն պատեհութիւն ունեցած էինք համառօտիւ նշանակելու անցեալ չարթուան մեր կրթական տեսութեան մէջ։ Ընթերցողք այս նկատմամբ մանրամասն տեղեկութիւն պիտի գտնեն մեր վաղուան թուով, ուր պիտի հրատարակենք Մանուկեան Մկրտիչ էֆ.ի սոյն Տեղեկագիրը։

Արամեան վարժարանն այս տարի կը հանէր երկու սեռէ ութ ուսումնաւարտներ, որք երկրորդական ուսմանց ընթացք մը աւարտած են, ուսած լինելով կրօնագիտութիւն, բարոյագիտութիւն, Հայերէն, Թուրքերէն, Ֆրանսերէն, Անգլերէն, մաթեմատիք. բնական գիտութիւններ, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, առողջաբանութիւն, տոմարակալութիւն, քաղաքական տնտեսութիւն եւ գծագրութիւն. մանչ տղայք ունին նաեւ մարմնամարզ։ Աղջկանց կողմը մի քանի լեզուներ ու գիտութիւններ պակաս կ'աւանդուին եւ անոնց տեղ կան ձեւագիտութիւն ու ձեռագործ։ Հանդէսին ամենէն յուզիչ մասն էր հարկաւ վկայականաց բաշխումն։ Ուսումնաւարտքն էին Օրիորդք Հայկանուշ Մանուկեան, Զապել Հարենց, Փառանձեմ Խանճեան եւ Թերէզա Մարտիկեան, եւ Պարոնայք Տիրան Մարտիկեան, Արշակ Ալթունճեան, Մարտիկ Մախողեան եւ Երուանդ Թորոսեան։ Ասոնք դպրոցին բարեջան տնօրէնին՝ Զաքարեան Գրիգոր էֆէնտիի ձեռքէն ստացան իրենց վկայականներ, պսակներ ու գրական նուէր մը, հանդիսականաց եռանդալից ծափահարութեամբք։

Վկայականաց բաշխումէն առաջ եւ ետքը ճառեր կարդացուեցան այլ եւ այլ աշակերտաց կողմէ, եւ երկու սեռէ ուսանողք դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեցին ազգային եւ եւրոպական գեղեցիկ երգեր։ Պէրպէրեան Ռէթէոս էֆէնտի, խօսելով ի դիմաց Ուսումնական խորհրդոյ, գոհութիւն յայտնեց Արամեան վարժարանի արդի զարգացեալ վիճակին համար, տեղպ ծափահարուած պերճախօսութեամբ մը։ Ցեխեցուց թէ Արամեան վարժարանը վերջին անգամ 1878 ին ուսումնաւարտներ հանած էր, եւ այս տարւոյ ուսումնաւարտից անոնց վրայ ունեցած առաւելութիւնները նշանակեց, որք զգալի էին։ Պէրպէրեան էֆէնտի արժանապէս գնահատեց արդի Տնօրէնին ու Հոգաբարձութեան ջանքերն, որք թէ՛ կարողութիւն եւ թէ՛ անձնուիրութիւն ցոյց տուած են Գատը գիւղի վարժարանն յառաջդիմական ընթացքի մը մէջ դնելու։ Պարագային յարմար բանախօսութիւններ ըրին նաեւ տնօրէն էֆէնտին, եւ Եղիշէ Ծ. վարդապետ, գիւղին քարոզիչն, որ մին է նաեւ դպրոցին դասատուներէն, եւ վերջապէս Հ. Ընֆիէճեան, որ այս դըպրոցական յաջողութեանց համար ուրախակցութիւն յայտնեց հայրենասիրական զգացմամբք, որք համակրական ցոյցերով ընդունուեցան։ Ս. Պատրիարք Հայրը փակեց հանդէսը պատշաճ յորդորներով եւ Վեհ. Սուլթանին կենաց համար Թուրքերէն բարեմաղթութեամբք, զորս ժողովուրդն երկիւղածութեամբ մտիկ ըրաւ եւ ծափահարեց։ Հանդէսը կատարեալ յաջողութիւն մ'եղաւ, — թէ եւ տեղւոյ անձկութիւնը, լուսոյ պակասութիւնն եւ արտասանութեանց տկարութիւնն ամենուն կամքէն անկախ թերութիւններ եղած լինին, — եւ Գատըգիւղցիք ու իրենց հիւրերը բաժնուեցան՝ լաւագոյն տպաւորութիւններ տանելով իրենց հետ։

Սովեթյ Պատ. Յանձնաժողովն, Հաճընի աղետալի հրդեհին լուրն առնլով, 12,000 ղրուշի նպաստ մը ղրկած է հաց բաշխելու համար կարօտելոց։

Իսդըրն Էֆսրբէի երէկուան թերթոյն մէջ ալ շնորհակալութեամբ կը կը տեսնենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեր է հրամայել որ իւր անձնական գանձէն մեծ քանակութեամբ հանդերձեղէն եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյք հայթայթուին Հաճընի հըրկիզելոց ղրկուելու համար։

Կը լսենք թէ կրօն. ժողովը չէ կրցեր գործադրել իւր այն որոշում, որոյ համեմատ Թուրքերէնի քաջ տեղեակ եկեղեցական մը կեսարիա պիտի ղրկէր՝ Ուսումնասիրաց կոչուած ընկերութեան պատճառաւ տեղւոյն ազգայնոց մէջ դէպի բողոքականութիւն դիմելու համար ծագած շարժման առաջքն առնլու համար։ Ո՛չ այդպիսի եկեղեցական մը վկայ եղեր պատրաստ, ո՛չ ալ կեդր. սնտուկը կարող է եղեր անոր ծախքը ճարել։ Միւս կողմէ, կեսարիայէն կը ծանուցուի թէ Աւետիս վարժապետ, ի նպաստ որոյ մեծ փութով կ'աշխատէին Միսիոնարք, յաջողած է կեսարիա վերադառնալ։

Կը լսենք թէ Աբէ. Մ-[illegible] վերջին թիւը մաքսատունէն վար դրուած է, բայց պատճառը չկրցինք հասկնալ։

Կը լսենք թէ նոր գողութիւն մ'եղած է Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն մէջ։ Ս. Փրկչի պատկերին թանկագին զարդերէն մի մասըն, ինչպէս նաեւ խորհրդարանէն քարոզչին վերարկուն գողցուած են։

Միացեալ ընկերութեանց երէկի ընդհ. ժողովոյն նկարագրութիւնը, տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ, մեր վաղուան թուով պիտի հրատարակենք։ Այսօր բաւ կը համարիմք ծանուցանել թէ Տնօրէն ժողովոյ հրաժարականն ընդունուած է, բայց յաջորդ մը չէ կրցած ընտրուիլ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Օրուան խնդրոյ մին է [illegible] տարաժիններու որոշու[illegible] տուցումը, զորս, Պէրլ[illegible] գըրին համեմատ, [illegible] վերջին պատերու[illegible] խուլթիւն կամ հողայի[illegible] կում ձեռք բերող տէրութի[illegible] իշխանապետութիւնք, ըստ չափու կառավարական հասութից այն Օսմանեան գաւառաց, որք անոնց անցած են։ Այսպէս, Պուլկարիա, Սերպիա, Յունաստան և Սեւ Լեռն, իրենց թողուած Օսմ. գաւառաց ընդարձակութեան և հասութից համեմատ, մէկ մէկ տարեկան գումար պիտի վճարեն ի հաշիւ Օսմ. ընդհանուր պարտուց, որք, երբ կնքուեցան, երաշխաւորուած էին տէրութեան այն ժամանակի բոլոր հասոյթներով։ Որէնաւորութիւնն և պարտատէրց շահերը կը պահանջէին ուրեմն որ այդ գաւառներէ մի քանին, ուրիշ ձեռաց մէջ անցնելով հանդերձ, իրենց կարողութեան չափով չպրտնակէին մասնակցիլ այն պարտուց բարձման, որք անոնց անուամբ կնքուած էին երբեմն, և անոնց եկամուտներով երաշխաւորուած։ Բայց Պէրլինի դաշնագրին որոշած պայմանաժամն եկած լրացած է, և տակաւին չեն որոշուած ո՛չ այն տարեկան հարկի քանակութիւնը, զոր Պուլկարիոյ իշխանապետութիւնը պիտի վճարէ Բ. Դրան, իբրեւ գերիշխան կառավարութեան, ո՛չ ալ այն տարեվճարներու քանակութիւնն, որք այդ իշխանապետութեան հետ միւս կառավարութեանց կը պատկանին Օսմ. ընդհանուր պարտքէն։ Բ. Դուռը քանիցս յիշեցուց Եւրոպիոյ Պէրլինի Դաշնագրով այս նկատմամբ ստացած իրաւունքներն, և անոնց գործադրումը պահանջեց յանուն անկեղծութեան ու միջազգային օրինաց։ Բայց ամեն անգամուն մէկ մէկ խնդիր վրայ եկաւ, որ պարագայներէն նպաստաւորուած, մոռացութեան մատնեց Բ. Դրան յարուցած խնդիրը։ Բայց այդ խնդիր արդար է, և ուշ կամ կանուխ պարտի գոհացում ստանալ և ո՛րչափ շուտ գոհացում ստանայ՝ նոյնչափ պատիւ կը բերէ Եւրոպիոյ արդարասիրութեան։ Եթէ Պուլկարիա, Սերպիա, Գարատաղ և Յունաստան կը դնահատեն իրենց ստացած քաղաքական անկախութեան ու հողային ընդարձակմանց արժէքը, պէտք է սիրով յանձն առնուն տարեկան ինչ ինչ թեթեւ գումարներու վճարումն, որ այդ անկախութեան ու ընդարձակմանց պայմաններէն մին էր։ Այլ դնահատեն թէ ոչ Պէրլինի վեհաժողովոյն ըրած առատաձեռնութիւնները, չեն կրնար երկարագոյն ժամանակ անտեսել մին այն պարտուց, զորս Եւրոպական Արէոպագոսն իւր այդ վերջին նստի մէջ դրաւ իրենց վրայ, ի փոխարէն բաղում իրաւանց որք իրենց կը շնորհուէին։ Ամեն իրաւունք պարտք ալ կ՚ենթադրէ, և ստուգիւ չվայլեր Պուլկարաց, Սերպիացւոց, Սեւ Լեռնցւոց և Հելլենաց, որք երբեմն յանուն արդարութեան այնչափ դիմումներ կ՚ընէին Եւրոպիոյ, իրենց ամեն բաղձանաց պսակումէն յետոյ ժխտել արդարութեան այսպիսի հիմնական սկզբունք մը։ Բայց եթէ այս առանձնաշնորհեալ երկիրներու պետական մարդիկն այն տեսակ մը տրամադրութեան կարգէն են, որոց համար իրաւունքն ամեն ինչ է, իսկ պարտքն ոչինչ, Եւրոպիոյ կը վերաբերի յարգել տալ մին իւր արդարադոյն վճռոյ։ Նոյն փութով որով այդ երկիրներու դաշնագրային ամեն իրաւունքներն ապահովեցան և լիակատար կիրառութիւն ստացան, պէտք է վերջապէս որոշել Օսմ. ընդհ. պարտքէն անոնց ինկած բաժիններն, և ապահովել անոնց վճարումն։ Եւրոպիոյ տէրութիւնք չուզեցին իրենց մէջէն մասնաւոր տէրութեան մը պաշտօն յանձնել հսկելու Պէրլինի Դաշնագրին տրամադրութեանց անթերի գործադրման, յայտարարելով թէ իրենք միաբանութեամբ պիտի կատարեն այդ պաշտօն, ամեն նկատմամբ անկողմնակալ լինելու համար։ Արդ, անկողմնակալութիւնն յայտնապէս կը պահանջէ որ Պէրլինի Դաշնագրին ստացօղ տէրութիւնք, մինչդեռ չեն դադրիր պնդելէ այն յօդուածոց գործադրման վրայ, որք պարտքեր կը դնեն Բ. Դրան վրայ, նոյնչափ զօրութեամբ պնդեն նաեւ այն յօդուածոց գործադրման վրայ, որք [illegible] իրաւունքներ կուտան Բ. Դրան։ [illegible] Ճանչնալ դաշնագրին այն մասերն որք անախորժ են Բ. Դրան, և ուշադրութեան բոլորովին ընդլքենել այն մասեր որոնց Բ. Դուռը պարտի օգտել՝ ո՛չ միայն անվայել է Եւրոպիոյ արդարասիրութեան, այլ և այնպիսի միակողմանի և յոռի ընթացք մ՚է, որ կրնայ յետաձգել և վերջապէս ի դերեւ հանել նոյն իսկ Եւրոպիոյ կողմէ ամենէն աւելի յանձնարարեալ յօդուածոյ գործադրումն։ Եւ բնական է որ այնպէս լինի։ Բ. Դուռն արդէն գործադրած է մեծագոյն մասն այն պարտականութեանց, զորս Պէրլինի Դաշնագիրն՝ սկիզբէն մինչեւ վերջն իւր բազմաթիւ յօդուածովք՝ դրած էր Օսմ. կառավարութեան վրայ։ Կը մնան քանի մը տրամադրութիւններ, գլխաւորապէս Հայաբնակ գաւառաց և Եւրոպական Թուրքիոյ նահանգաց բարենորոգմանց վերաբերեալ յօդուածներն, որոց վրայ Եւրոպական տէրութիւնք, մանաւանդ Անգլիա յաճախ Բ. Դրան ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն սակայնմամբ, և զորս գործադրելու պէտքը կայսերական կառավարութիւնն ինքն ևս ճանչցած է։ Բայց պարտքերն ու իրաւունքները սովորաբար մինչամ սերտ կապակցութիւն ունին, որ, այս մասնաւոր պարագայի մէջ, Բ. Դրան դաշնագրային յանձնառութեանց գործադրումն իսկ աւելի կամ նուազ կախում ունի իւր դաշնագրային իրաւանց յարգուելէն ու գործադրուելէն։ Այդ կախում թէ՛ բարոյական կարգէն է, և թէ՛ նիւթական կարգէն։ Բարոյական կարգին մէջ, Բ. Դրան դիրքը բնաւ ամեն կառավարութիւն հարկաւ կը փորձուի մնալ թէ, ա՛նչափ անախորժ պարտականութեանց կատարումէն յետոյ, — դեռ ցեկ ու ընդարձակ գաւառներու յանձնումէն, սահմանագլուխներու գծումէն և միլիոնաւոր պարտուց որոշումէն ու ապահովումէն յետոյ, — հարկ անհրաժեշտ է պայմանադիր միւս կողմանց պարտաճանաչութեան դրական հաւաստիքը տեսնել՝ մնացեալ ինչ ինչ պարտականութեանց եւս գործադրման սկսելու համար։ Իսկ նիւթական կարգին մէջ, Պուլկարիոյ տարեկան հարկին կանոնաւոր գանձումն եւ այդ իշխանապետութեան ու միւս կառավարութեանց պարտաբաժիններուն վճարումն Օսմանեան ելեւմտից անձուկ վիճակին անդորրելու պիտի ծառայեն, և Բ. Դրան տրամադրութեան ներքեւ նիւթական աւելի ընդարձակ միջոցներ պիտի դնեն խոստացեալ բարենորոգմանց կատարելագոյն եղանակաւ մը կիրառութեան համար։ Իրաւ է որ ամէն՝ կ՚առարկուի թէ չատ մը բարենորոգմունք դրամի կարօտ չեն։ Բայց ներկայ դարուս մէջ, ամենչափ ձեռնարկներ իսկ մինչդեռ դրամական առատ միջոցներու կը կարօտին յաջողութեամբ պսակուելու համար, միթէ այս մեծ տէրութեան ընդարձակ գաւառաց վերակազմութեան ու բարենորոգման ձեռնարկն ա՛յնչափ անկարեւոր կամ թեթեւ գործ մը կը նկատուի, որ կը յուսացուի առանց դրամական զոհողութեանց [illegible] գլուխ հանուած տեսնել զայն։ Այդպիսի ենթադրութիւն մը, ինքնին անտեղի լինելէ զատ, խնդրոյն ինչ ինչ գլխաւոր պարագայից քննութիւն համոզիչ կերպիւ ցոյց կուտայ մեզ թէ ամենէն աւելի հիմնական ու արդիւնաւոր բարեկարգութեանց ներմուծումը դրամական զոհաբերութեան կը կարօտի։ Օրինակի համար, կը պահանջուի գաւառական ոստիկանութեանց թէ՛ թիւն ստուարացնել և թէ՛ տեսակը բարւոքել. արդ, այժմեան թիւէն աւելի ոստիկաններ պահելու համար նոյն համեմատութեամբ աւելի թոշակներ հարկ է վճարել, և կաշառաբեկ ու անպիտանք կամ անկարող համարուած ոստիկանաց տեղ ձեռնհաս և պարկեշտ ոստիկաններ ու ոստիկանապետներ գտնելու համար պէտք է թոշակներն աւելցնել և անոնց ամեն ամիս կանոնաւոր վճարումն ապահովել. և այս կարեւոր բարեկարգութիւն տարին հազարաւոր ոսկիոյ ծախուց նոր դուռ մը կը բանայ։ Դատական մարմինը բարւոքելու համար մի և նոյն դրամական զոհողութիւնք անհրաժեշտ պայման մ՚են։ Քննութեանց ու հսկողութեանց համար Քոմիսէրներու շրջումն հարիւրաւոր ոսկիոյ ծախուց կը կարօտի։ Պահանջուած արդիւնաւոր բարենորոգմանց մին ալ սա է թէ ամեն նահանգի հասոյթից մի կարեւոր մասը սահմանուի նոյն նահանգի հանրօգուտ շինութեանց ու հաստատութեանց։ Գաւառական բարենորոգման ամեն յոյս կախում ունի այս պայմանէն։ Բայց որպէս զի այդ պայման իրականութիւն դառնայ, հարկ անհրաժեշտ է որ կեդրոնական գանձը նուազ կարօտ վիճակի մը մէջ գտնուի, և ելեւմտից նախարարը չստիպուի հաւլենեներով կամ ուրիշ եղանակներով հեռաւոր գաւառական սնտուկները մնացած մէկ մի փարան։ Բնական է որ, դրամական նկատումներ բաւական տեղ մը կը բռնեն բարենորոգմանց խնդրոյն մէջ, և մինչդեռ Պէրլինի Դաշնագիրը դրամական մասին քանի մը դիւրութիւններ կ՚ընծայէր Բ. Դրան, տարօրինակ հակասութեամբ մը այն Եւրոպա որ բարենորոգմանց մասին կը պնդէր, մինչեւ վերջին օրերս անհոգ կը կենար Դաշնագրին դրամական տրամադրութեանց նկատմամբ, որք բարոյապէս և նիւթապէս պիտի նպաստէին այդ բարենորոգմանց գործադրման։ Իրաւ է որ Պուլկարական հարկն ու պարտաբաժինք Օսմ. գանձը չպիտի մտնեն, այլ ընդհ. պարտուց վճարման պիտի յատկանան. բայց նպաստելով այդ ընդհ. պարտուց շուտով բարձման, ուղղակի պիտի նպաստեն տէրութեան նիւթական վարկին աւելի դիւրաւ վերականգնման, և դրամական նկատմամբ մէջ վարկը պատրաստ դրամի չափ կարեւոր տարր մ՚է։

Ուստի, կ՚ըսենք. Արդարասիրութեան էական պարտք մ՚է Եւրոպիոյ համար՝ հետամուտ լինել Պէրլինի Դաշնագրին ո՛չ միայն քանի մը վերջին տրամադրութեանց գործադրման, որք բարեկարգական պարտականութիւններ կը դնեն Բ. Դրան վրայ, այլ նաեւ այն յօդուածոց գործադրման, որք դրամական իրաւունքներ կուտան Բ. Դրան։ Զայս արդարասիրութիւն կ՚ակնկալենք մանաւանդ Անգլիայէն, որ ամենէն աւելի կը պնդէ Բ. Դրան յանձնառութեանց փութով կիրառութեան վրայ։ Պ. Կլատստոնի նախարարութիւնն ու Եւրոպական միւս մեծ կառավարութիւնք լաւ կ՚ընեն յիշելով այս առթիւ թէ նոյն իսկ այդ բարեկարգական յանձնառութեանց գործադրումն ուղղակի և անուղղակի կերպիւ կախում ունի Օսմանեան կայսերական կառավարութեան դրամական հիմնաւոր պահանջից գոհացումէն։

ԼՈՒՐԵՐ ՎԱՆԷՆ

Վանէն կը գրեն մեզ յուլիս 12 թուով.

Ազգային վարչութիւնն անիշխանական վիճակի մէջ է բառին կատարեալ նշանակութեամբ։ Ամեն. Ս. Հայրիկն կը պատրաստուի քանի մը շաբաթէն յետոյ մեկնիլ այս տեղէն Մուշ և անտի ձեր մօտ գալու համար։ Նորին Սրբազնութիւնն արդէն քանի մը օր առաջ տեղական կառավարութենէն խնդրեց վճարել իւր երկու ամսականները ճամբու պատրաստութեանց ծախքը հոգալու համար։ Քաղաքական ժողովն՝ յունիս 24ին ձեզ ծանօթ անցքէն յետոյ՝ կազմալուծեալ վիճակի մէջ է արդէն, իսկ կրօնական ժողովն թէ իւր ընդհատ նիստերով և թէ իւր անդամոց անձեռնհասութեամբ՝ անբաւական է միայնակ վարելու վարչութեան ղեկը։ Ամեն. Ս. Հայրիկն ամսոյս 8ին ի նիստ հրաւիրեց Գաւառական Ազգային ժողովն՝ իւր մօտալուտ մեկնումն և անմիջական տնօրինութեան մը հարկը ծանուցանելու համար։ Որոշեալ ժամուն ժողովրդեան "լիազօր պաշտօնէութիւնն„ 200է չափ ունկնդիր ժողովուրդի հետ փութացած էր ունկնդրելու ժողովին։ Իսկ երեսփոխաններէն ներկայ էին միայն ութ անձինք։ Աւելորդ է ասել որ նիստը չկայացաւ։ Սորա վրայ ժողովրդեան կողմէ արդէն կարգուած լինելը ձեզ ծանօթ "լիազօր պաշտօնէութիւնն„, նկատելով որ ազգային ամենակենսական խնդրի մը համար 43 երեսփոխաններէն հազիւ ութն կը փութան կատարելու իրենց երեսփոխանական պարտաւորութիւնք, թէ երեսփոխանաց մեծագոյն մասն չորս հինգ անգամ իրարու վրայ ժողովի նիստերէն բացակայ գտնուած և հակառակ օրինաց վերստին չարունակած են պաշտօննին, թողունք որ քանիներն ալ երբէք ներկայ գտնուած չեն. թէ Քաղ. Ժողովն արդէն կազմալուծեալ վիճակի մէջ է, այս նկատողութեամբք՝ յայտարարելով որ ժողովուրդն ոչ եւս վստահութիւն ունի այդ ժողովներու վրայ, բաց ի կրօն. ժողովէն, նոյն ամսոյն ալ լուծումը պահանջեց Ազգ. կեդր. վարչութենէն բոլոր պաշտպանաւորներէ ստորագրեալ բողոքագրի մը միջոցաւ, որ այսօր Ս. Պատրիարք Հօր կը ղրկուի։ Պաշտպանաւորութեան պահանջման վրայ այդ ժողովներն պիտի դադարին մինչեւ որ կեդր. վարչութենէն պատասխան ստացուի, և Ամեն. Ս. Հայրիկն առժամանակեայ Քաղ. ժողով մը պիտի հաստատէ վարչութեան ղեկը վարելու համար։ "Լիազօր պաշտօնէութիւնն„ նաեւ այսօր հեռագրաւ Պատրիարքարանին պիտի հաղորդէ ներկայ անիշխանական վիճակը, խնդրելով որ հրահանգ տրուի Ամեն. Ս. Հայրիկին առ այժմ չհեռանալ Վանէն։

* * *

Հողային խնդիրն գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը ստանալու վրայ է։ Խիզանի գաղթականութիւնն կուսակալ վսեմ. Հասան փաշայի յորդորմամբ՝ ետ դարձաւ։ Նորա վսեմութիւնք քանի մը ոստիկաններ մինչեւ Խիզան ուղեկից դրաւ գաղթականաց, զորս մասնաւոր նամակաւ մը Բաղէշի կուսակալ Արիֆի փաշայի խնամոց յանձնարարեց։

Հողային խնդիրը քննելու համար Արճիշի և Արծկէի գաւառներն ղրկուած յանձնախումբն վերադարձաւ տեղեկագրաւ մը հանդերձ, յորում կը յանձնարարէ բարեխոխել հողերու գինները Արճիշի գաւառին մէջ, իսկ Արծկէի հողերու գինը կրկին անգամ նշանակել տալ մի ուրիշ յանձնախմբի միջոցաւ։ Այս արդիւնք գոհացուցիչ է։ Արդէն դուք կը յիշէք որ իմ վերջին նամակաւս մեծ յոյս յայտնած էի յանձնախմբի գործունէութեան համար, որոյ գլուխը կը կենար Թիմուր փաշա գաւառ վսեմ. Խուրշիտ բէկ, որ իւր նոր գործով մեծ իրաւունք կ՚ստանայ մեր երախտագիտութեան վրայ։ Կը յուսանք որ միւս յանձնաժողովներն ալ, որք ղրկուած են Բերկրի և Թիմար, Գաւաշ և Հայոց ձոր, մի և նոյն եզրակացութեան կը յանգին, և այսպէս մենք մի անգամ ևս առիթ կ՚ունենանք հռչակելու այն բարձր հոգածութիւն, զոր մեր Օգոստ. վեհապետն կը տածէ իւր հաւատարիմ Հայ հպատակաց նկատմամբ։

* * *

Դուք ի հարկէ չէիք մոռցած որ Ամեն. Ս. Հայրիկն երկու ամիս առաջ մի պտոյտ գործից Հէքեարիի գաւառին մէջ և ի վերադարձին յաջողեցաւ Ս. Բարթողիմէոսի վանահօրութեան և Բաշքալէի առաջնորդութեան պաշտօնները կորզելով Բաղօնի Յովհաննէս վարդապետի ձեռքէն. նորա հետ մեկնող վերադառնալ տեղը։ Յովհաննէս վարդապետ զոր [illegible] տեղւոյս վարչութիւն մի տարի մտի ուշխառած և անզօր եղած էր իւր պաշտօնատեղւոյն հեռացնել, մօտ մի ամիս այս անդ մնալէն յետոյ ամսոյս սկիզբներն առանց Ս. Հայրիկի գիտութեան կրճակին իւր հին պաշտօնատեղին (Բաշքալէ) դառնալու, ուր հասնելուն պէս տեղական կառավարութենէն կը ձերբակալուի. իւր հին ծանօթ յանցանաց պատճառաւ և սերալորմ ի բանտ մը կը դրուի, ուր կը մնայ խմոյ։ Վարդապետն հեռագիր մը ղրկելով տեղւոյս վարչութեան, կ՚ընդգրէ ազատել իւր հօրդակնութիւնք վանի պատարաններու առջեւ կատարել տալու։ Կը յիշեմ որ յիշեալ վարդապետն Բոլոր մ՚ըս պահանջ լինելու յանցանքը կ՚ամբաստանուի։

Այս առթիւ պէտք է յիշել [illegible] Գէորգ Մովսիսեանեան անուն երկրագործ մը, որ իմ գիւղին մէջ թոռը մը վերաբերած լինելու յանցանօք ձերբակալուած և հաւանականաւոր նորա բանտարկութիւնն առիթ տուած էր այդ տեղ վանի մարմին տարածուել չափազանցեալ լրոյց, անմեղութիւնն ապացուցուելով արձակուեցաւ բանտէն։ Նոյնպէս ամիս մ՚առաջ չգիտցուիր ինչ պատճառաւ բանտէն արձակուեցաւ հաշտակուոր կոչուի Մէհմէտ, որոյ ձերբակալութիւնք ժամանակին ուրախութեամբ ծանուցած էր։

* * *

Այս անգամի լրագիրները մի լուր հաղորդած են, որպէս թէ անոր ծայր կուսակալ Հասան փաշայի անեկեղութեամբք և Բնդրապոշեի Օսմ. զըխուպան Շուքրի փաշայի պահանջմամբ ռուսական կառավարութիւնն եւս կոչուած լինի կոմսարական բէկին։ Այս լուր երեւի ստոյգ չէ, որովհետեւ մինչեւ ցայսօր վսեմ. հիւպատոսն իւր կառավարութենէն այդպիսի ազդարարութիւն մը չէ ընդունած։ Որովհետեւ կոմսարական բէկ մտադիր է մօտերս երեք ամսուան արձակուրդով Թիֆլիզ մեկնիլ, երեւի վերոյիշեալ դրոյցն անկէ ծագում առած է։

—Նամակս կնքելու պահուն կ՚իմանամ որ առաջ. փոխանորդ Դկոնտ. վարդապետ մերժած է թաղերը տալ կառավարութեան հայ պաշտօնեից պաշտօնակալութիւնք խնդրելու համար, և թէ կրօն. ժողովն վերստին խստացած է համաձայն այդ պաշտօնեաներն որպէս զի ինքնին հրաժարին։ Հակառակ պարագային մէջ "լիազօր պաշտօնէութիւնը„ ժողովրդական հանրագրով մը ուղղակի վսեմ. կուսակալին պիտի դիմէ։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԶՆԿԱՅԷՆ

Երզնկայէն յուլիս 7 թուով կը գրեն մեզ.

Մայիս ամսոյ վերջերն Երզնկայէն դէպ ի Գըզըլէջիւլէ կը մեկնէր տեղւոյն Գօնիօլոսթէլի Բոյոյի Գօզիկեան Մ. Կարապետ աղան, ունելով իրեն ընկեր երկու Երզնկացիք, որոց մին ընտանիքը, իսկ միւսն առանձին հոն կը գտնէին ստոկ շահելու համար, և երկքն ալ ունէին ընդ. խերանս իրենց գործոց վերաբերեալ ապրանքներ։

Գըզըլէջիւլէ Տէրսիմի կուսակալութեան մէջ Մազկէրտ Սանճագին ներքեւ գաւառակ մ՚է և 24 ժամ հեռի է աստի։ Յիշեալ ճանապարհորդք առանձին կը ճամբորդեն մինչեւ Գըզըլէջիւլէէն 6 ժամ առջին գտնուող Հէրտիֆ անուն հայաբնակ գիւղն, և հոն կը միանան ուրիշ երեք ճամբորդներու, որոց մին Գըզըլէջիւլէի Գայմագամը, մին հարիւրապետն, իսկ միւսը Թապուր Բնակիչին են, երեքն ալ Դուզէն և երկուն ալ Պոլսէն բնորուած ու այդ պաշտօնեանց յղուած։ Գօզիկեան ինքզինքը ծանօթացնելով անոնց, յառաջիկայ ճամբուն վտանգաւոր լինելը կը յիշեցնէ և Գայմագամէն ի պատասխանէ՝ քանի մարդու սպասելը կը ծանուցանէ։ Այլ բաւական ատեն սպասելէ վերջ չեն հասնիր նոքա և հազիւ Մոլլա մը միայն գալով, "միւսներն ալ հիմա կուգան, ահա եկան„ խօսքերով կ՚երկարաձգէ և վերջապէս ապահովելով զուգեալը ճանապարհին նկատմամբ, առանց մարդ տալու՝ ճամբու կը դնէ զանոնք։ Սոքա կը շարունակեն իրենց ճամբան, այլ հազիւ մէկ ժամու ճանապարհ կը յառաջանան և Ցեր օխա բնուած տեղը կ՚իջնեն և ահա մօտակայ բլրակէ մը Մոլթինի հրացաններով զինեալ 8 աւազակաց դէպ իրենց գալը կը տեսնուի, որք մօտենալով՝ Գայմագամին ո՛վ ըլլալը կը հարցնեն, և երբ կը ցուցուի իրենց, գլխաւորնին Նասուֆ, որ մարդասպանութեամբ մ՚արդէն բանտարկուած և 30 ոսկի տալով նոր ազատած էր, յառաջ կ՚անցնի և Գայմագամին ձեռքը կը համբուրէ խնդրելով որ ձիէն վար իջնէ. ընդդիմութիւն անօգուտ կը լինի, և աւազակք ամբերկել ձի, ապրանք և զանազան ինչ կը հեռանան անտի։ Վնասը կը հասնի 500 օսմ. ոսկւոյ, որոյ 150ը Գօզիկեանի կը վերաբերի, բայց ի խոյ մը կարեւոր թղթեր, ինչպէս են Գօնիօլոսթէլի վերաբերեալ Մազպաթաներ, ժամանակին վարած Սանճագ էմինութեան պաշտօնին վերաբերեալ աջնէյաններ, Ալչոփ, Էլնախի և անձնական հաշուոց պատկանեալ թղթերք են, որք եթէ իւր ձեռքը չհասնին՝ վնասն ոչ թէ 150 ոսկի այլ հազարաւոր պիտի լինի և խեղճ մարդը բոլորովին պիտի կործանի, թէ և յոյս կը դրէ որ աւազակաց 3 ոսկի տալ ի փոխարէն այն թղթոց, որք 3 ազակ չեն արժեր անոնց քով, այլ սակայն չընդունիր և 100 ոսկի կը պահանջուի. Գօզիկեան յուսահատ վիճակի մէջ ճամբայ կ՚իյնայ իւր ընկերաց հետ և Գըզըլէջիւլէ կը հասնին մերկացեալ և հետիոտն. կը բողոքեն առ պատահածին նկատմամբ և զօրք կը հանուի թէ և անմիջապէս, սակայն ձեռնունայն ետ կը դառնան։

Օր մը առաջ մի և նոյն տեղը մի և նոյն աւազակաց ձեռօք մի ուրիշ աւարառութիւն եւս տեղի ունեցած է եղեր։

Այս աւազակք երկու ընկեր ունին բանտարկեալ ի Գըզըլ-Էջիւլէ, որոց ազատութիւնք կը պահանջեն վերը յիշուած Հէրտիֆ գիւղի բնակիչներէն, խոստանալով ետ դարձնել իրենց ձորնները, զորս Գօյմագամը փարձեր էր և իրենք անկէ յափշտակեր էին. և սպառնալով միանգամայն կրակի տալ ամբողջ գիւղն եթէ չարձակուին իրենց ընկերքն ի բանտէ. գիւղացիք չուառ բաց են և պաշարեալ վիճակի մէջ կը գտնուին։

Դարձեալ այդ կողմերը մի դէպք եւս պատահեցաւ. Բղիէն հօս ցորեան փոխադրող վաճառականք և [illegible] աւազակաց խմբի մը կը հանդիպին, որք կ՚ուզեն նոցա ցորեաններն աւարել, այլ սոքա չուզելով հնազանդիլ կը դիմադրեն, և վերջապէս Հայ մը կ՚սպանուի և քանի մը թուրք և պարսիկ ջորեպանք կը վիրաւորուին առանց սակայն ցորեանէն միաս մը տալու. սպանելոյն դիակն հօս փոխադրուեցաւ և թաղումն կատարուելով ի գերեզմանատուն ամփոփուեցաւ։

Այդ կողմի ճանապարհք վտանգաւոր դարձած են և ճամբորդելու սարսափելի պարտաւոր են հեռու ճամբաներ պտըտիլ, այլ փրկ ապահովութեամբ։ Զայս կը դեկուցանեմ ի գիտութիւն ուղեւորաց։

* * *

Երկրիս համար կուսակալութիւն կը խօսուի և հետզհետէ հաստատութիւն կը գտնէ այս լուր ժողովրդեան մէջ. սակայն չգիտեմ թէ ո՛ր աստիճան ստոյգ է։

—Բողոքի մէջ քարուկիր և ընդարձակ Բիւչիւլէ գալոց մը շինուիլ սկսած է. նոյնպէս կառավարութեան հրկիզեալ պալատը վերաշինելու ձեռնարկուեցաւ. երկուքը դէմ առ դէմ են և մի եւ նոյն պարտէզ մէջ. առաջնոյն ծախքը ժողովրդական հանգանակութեամբ կը հոգացուի։

—Վերջին օրերս մի Հայ երիտասարդ որ հիւանդութեան անկողնոյ մէջ կը գտնուէր, դանակին իւր իւր փորը խոթեց. անմիջական օգնութեանց շնորհիւ վտանգէ ազատուած կը կարծուի. սոյն անձնասպանութեան փորձին ինչ բան յառաջ գալը անծանօթ է. ըստ ոմանց չքաւորութեան յուսահատութենէն և ըստ ոմանց հիւանդութենէ յառաջ եկած խելայնորութեան արդիւնք է եղեր։

—Նոր հունձքն եղաւ և գոհացուցիչ ու արդիւնաւոր է. արմտեաց գինն զգալի փոփոխութիւն մը կը կրէ։

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԼՈՐՏ ՏԷՖՐԻՆԻ

Գերեւքամ[illegible]

(Շարունակութիւն)

Պէտք է ազգաստագրական գիւտեր հաստատել Խարթումի, Օպէյիտի, Քասալայի, Պէրպէրի, Սուաքիմի և այլ կարեւոր տեղեաց մէջ։ Դաշնագրութիւնը բոլոր քաղաքաց մէջ պէտք է ազդարարութեամբ հրատարակել. վերջապէս պէտք է կազմել և Եւրոպայի [illegible] յանձնել "գերեվաճառի ջնջման անօրէնութեան մը„ նման անոր որ [illegible] Ցէյլա Սալիփի անօրէնութեան [illegible] թարկեալ էր, յայտնելով [illegible]

կու չշինուի դեսական ստոխկանութեան համար ։ Բայց յայտնէ՛ ձիւասէի վաճառականաց վրայ ամենախոսս հսկողութիւն պէտք է գործածել, որ ամենամեծ յանցապարտներն են ; և այս հսկողութիւն մանաւանդ անոնց հետագայից թուոյն վրայ պէտք է խստանայ, թէ՛ ի Սուաքիմ եկած ժամանակնին, և թէ՛ անկէ մեկնելու ժամանակ ։ Ամեն Արապի արգիլելու է Ցարփուո կամ Պաւրի-կաղէլ մտնել, առանց անձագրոյ և առանց կալուածատիրոջ մ'երաշխաւորութեան թէ գերի ծախու չը պիտի առնու ։

Սակայն օգտակար բան մ'ըրած չենք ըլլար ցորչափ չկրնանք հասկըցունել Եգիպտական կառավարութեան թէ մեք գերեվաճառի բարձման խնդիրն ըշխարար ի միտ և ձեռք առած ենք ։ և ցորչափ չըգգացունենք բոլոր պաշտօնակալաց՝ սկսեալ ի կուսակալաց մինչեւ ի յետինն ի նոյսա՛ թէ իրենց շահն է գերութեան և գերեվաճառի դէմ գընել փոխանակ զայն խրախուսելու ։ Պաշտօնակալք կրնան՝ եթէ կամին՝ դադրեցունել գերեվաճառը ։ և մի քանի անաչառ օրինակներ լաւ ազդեցութիւն կրնան ունենալ իրենց վրայ ։ Սուտանի մէջ Եգիպտական զօրաց թիւը կատարելապէս բաւական է գերեաց վաճառականներն զսպելու ։ և սիրելի է յուսալ թէ Եգիպտական կառավարութիւնն իւր ներկայացուցչաց պիտի պատուիրէ խստութեամբ վարուիլ ընդ նոսա ։

Խարթումի, Սուաքիմի և Մասսավայի մէջ Անգլիական հիւպատոսներու անուանումն, ինչպէս նաեւ ուրիշ տեղեր հիւպատոսական գործակատարաց հաստատութիւնն՝ ամենալաւ արդիւնք կրնան ունենալ ։ Այս տնօրինութիւն արդէն հարկաւոր պիտի ըլլայ, երբ նորանոր միջոցներ ձեռք առնելու որոշում տրուի ։ Կարմիր ծովու խընդիրը ծանր դժուարութիւններ կը ներկայէ ։ Գերիները միշտ պիտի բնաւութին Արապիոյ մէջ, գլխաւորապար ի Մէքքէ ։ և ցորչափ զնոյ գտնուի, նոյին խնդրանաց գոհացում տալու ջանքեր պիտի ըլլան ։ Սակայն կրնայ է մեծ յաջողութիւն ձեռք բերել գերեվաճառն զսպելու մասին՝ եթէ Ափրիկեան ծովեզերաց վրայ խստութեամբ գործ տեսնուի ։ Մնացեալը ժամանակին գործն է, և արդիւնք պիտի ըլլայ սոխիման որ հարկաւոր է ի վերջոյ բանեցնել Թուրքիոյ վրայ ։

Կարեւոր համարուած միջոցներն են. — Մասնաւոր ստոխկանութիւն մը կազմել Սուաքիմի, Մասսավայի և այլ տեղեաց յատուկ, և անոր ծախքը նոյն տեղեաց վրայ ձգել՝ ցորչափ անոնց հսկողութեան ենթարկեալ ծովեզերքէն գերեաց արտածութիւնը չարունակէ ։ և Կարմիր ծովու մէջ գերեվաճառի ջընջման յատուկ տեսչութիւն մը վերակացել ընդ հրամանատարութեամբ Անգլիական ապայից ։ Այս զօրութեան հրամանատարը լիազօր իշխանութիւն պէտք է ունենայ ի ցամաքի և ի ծովու գործելու համար ։ և Սուաքիմի յատուկ ստոխկանութիւնն նորին հրամանաց պէտք է ենթարկի ։ Որդեամբ, նա պէտք է ունենայ Կարմիր ծովու եզերքի զաւառաց նկատմամբ միեւնոյն գիրքը զոր կոմս Տէլլա Սալա կը վայելէր բուն Եգիպտոսի մէջ ։

Կարմիր ծովու հսկողութեան անտեսութեան վերահսկատարութիւնը ծանր ծախուց դուռ պիտի բանայ՝ զոր Եգիպտոս դժուարաւ կրնայ ամբողջովին տանիլ ։ Ուստի կարեւոր է նորին վեհափառութեան կառավարութեան մտածել թէ կարելի չէ՞ արդեօք Կարմիր ծովու նաւային զօրութիւնը նուազեցընել ; և նպաստ մը յատկացունել Եգիպտական մասնաժողի մը, պայմանաւ որ մի քանի Անգլիական բապայ և զօրական գործածէ ։ Դժուարութիւն չը կայ բնաւ ի՛ն սոյն ծառայութեան համար նաւային բապայներ ձեռք բերելու ։ Բայց խընամք տանելու է ճարտար զառաղութիւն և Արեւելեան ժողովրդոց խորին հմտութիւն ունեցող անձինք ընտրել ։ Այն նաւահանգստաց կառավարիչներն որ գերիներ նաւ կը դրուին, պէտք է առանց ողորմ պատական ձեւի պաշտօնանկ ըլլան ։

Գալով Կարմիր ծովու Արաբական եզերաց, անհրաժեշտ է Նորին վեհափառութեան մարտանաւուց նաւապետաց տալ մասնաւոր արտօնագրով իշխանութիւն Օսմանեան ջրերուն մէջ գործելու և Օսմանեան նաւերն խուզարկելու ։ Այս՝ ինչպէս նաեւ Օսմանեան պաշտօնատարներուն կողմէն զօրաւորագոյն աջակցութիւն գտնելու խնդիրը՝ Կոստանդնուպոլսոյ մէջ պէտք է կարգադրուի ։

Գերեվաճառի խնդրէն զատ՝ ուրիշ քաղաքագիտական պատճառներով եւս՝ հարկ է որ Նորին վեհափառութեան մարտանաւք յարաժամ հսկեն երթեւեկելով Կարմիր ծովու Օսմանեան ջրոց մէջ ։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՐԹԱՐԱՆ

—o—

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Տ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆԻ

(Շար. [illegible])

—o—

Կը խոստովանիմք, մի թերութիւն կայ առ մեզ ։ Գիտեմք թէ մի անգլիական ուսումնարանի հայ աշակերտք բաւական վարժ կը խօսին անգլիերէն, նոյնպէս քան Ֆրանսերէն կը խօսին մի Ֆրանսական վարժարանի հայ ուսանողք ։ այսինքն թէ իւրաքանչիւր ազգի մայրենի լեզուին խօսելավարժութիւնն (բրաթիք) զարգացած է բնականաբար նոյն ազգին վարժարանաց մէջ, եւ յայտնի է թէ մեր վարժարանաց ուսանողք ի մասին խօսելավարժութեան չկարեն գերազանցել, զոր օրինակ, անգլիերէնի մէջ մի հայ ուսանող որ անգլիական դպրոցի է աշակերտ, եւ ոչ Ֆրանսերէնի մէջ՝ մի հայ ուսանող որ բուն Ֆրանսական դպրոցի է աշակերտած ։ Այլ հարկ է գիտել թէ այդ կարգի վարժարանաց մէջ յոյժ աննշան թիւ մի կը կազմեն այն հայազգի խօսելավարժ ուսանողք որ վարժ լինին եւ ի գրութեան լեզուին, զոր կը խօսին քան ընդհանրապէս, այլ մեծ մասամբ չկարեն գրել անսխալ, կամ մանաւանդ կը գրեն մեզանչելով յաւէտ լեզուին ոգւոյն դէմ, քերականութեան դէմ ։ Այսպիսիք ուսած են նաեւ բնական եւ չափական գիտութիւններ. բայց շատ ծանծաղ, կարի վարկպարազի կերպիւ. եւ այս ամենայն առանց պատճառի չեն ։

Մի հայ պատանի որ տակաւին չը գիտէ գիր մայրենի լեզուին կամ, ասեմք, բնաւ ծանօթութիւն չունի որ եւ է լեզուի քերականական սկզբանց, չունի տեղեկութիւն գրական գիտութեանց նախնական տարերց իսկ, մի այսպիսի խակ միտք ի սկզբան անդ օտարալեզու վարժարանի մէջ կը բաղխի բազմապատիկ դժուարութեանց. նախ պիտի ուսանի, զորօրինակ, Ֆըրանսերէն խօսել այնչափ քան որով հնար լինի նմա ուսանել զգիտութիւն լեզուին, ընդելնուլ քերականական բանկըլանցն, այսինքն թէ գնեա լինել անծանօթին ի ձեռն անծանօթին. այս պայմանաւ քանի՛օն երկբայելի է յաջողութիւնն, եւ հակառակ պարագայի մէջ ո՞չ ապաքէն հիմն յաւալի գնել է այս բազմաց համար բաղձալի եղանակն ։ Փորձն բաւական պարտէր լինել համոզելոյ համար զմեզ՝ թէ թութակօրէն Ֆրանսերէն կամ անգլիերէն խօսել նոյն լեզուաց քան ծանօթանալ չէ բնաւ ։ Իսկ գրակա՞ն գիտութիւնք. — երեւակայեցէք մի անգամ թէ որչա՜փ դժուարին է մի հայ պատանւոյ գրական գիտութիւն ուսանիլ մի այնպիսի լեզուաւ որում նախ ծանօթանալ պարտէր երկար ամօք. աստ հէք ուսանողն կը շուարի բոլորովին. նախ ո՞ր դժուարութեան արդեօք ջանայ յաղթել, լեզուի՞ն թէ գիտութեանց, որք հաւասարապէս անծանօթ են նմա ։ Թողլով զամենայն՝ նոյն իսկ չկարէ հիմնովին ուսանիլ ոչ պատմութիւն, ոչ աշխարհագրութիւն, ոչ իսկ համարողութիւն, զորս մի բարւոք հայ նախակրթարանի մէջ կարի դիւրութեամբ՝ իբր զբօսնլով՝ կ'ուսանի մանուկն, զի անծանօթ չէ նմա այն գործին (լեզուն) որով կը մշակի նորա միտքն եւ կը զարգանայ այն սկզբնական ծանօթութեամբք ։ Զմխտելով համզերձ մի քանի բացառիկ յաջողութիւն՝ կարող եմք ասել թէ օտարալեզու վարժարանաց մէջ՝ հայ ուսանողաց երկարամեայ ժամանակն յումպէտս կ'անցնի յաճախ. ուսումնաւարտ երիտասարդն կը դառնայ ի տուն՝ իւր չըմանց վերայ ունելով, այո՛, թութակօրէն վարժութիւն խօսակցութեան, բայց իւր մտաց մէջ ունելով յաճախ զատարկութիւն բացարձակ ։ Վկայ են իրողութիւնք, վըկայ են փորձք, զոր յոյժ ծանրագնի տուած են բազմաթիւ ուսումնասէր ծնողք, եւ վերջին զզջումն անօգուտ մնացած է միշտ ։ Բոլոր աշխարհ կարէ մեզ օրինակ տալ, մեզ որ այնքան օրինակող ժողովուրդ մի եմք, զի մի ազգի նախնական կրթութիւն պարտի լինել զուտ ազգային. թէ մինչեւ իսկ երկրորդական աստիճանի գիտութեանց ուսանդումն պարտի լինել մայրենի բարբառով, որպէս զի մասաց սերնդոց յառաջդիմութիւնն լինի արագ եւ անվրէպ ։ Եւ երբ, փառք անհատական ջանից, այսօր Հայ ազգ ունի մասնաւորապէս երկրորդական կրթութեան յատուկ երկու վարժարան, որք բստ ինքեան են օժանել ազգային հանդամանօք, որոց արդիւնքն այսպէս բարձրաձայն կը բարբառին ամ բստ ամէ. եւ որք շատ մասամբք գերազանց առաւելութիւն ունին մայրաքաղաքիս օտար կրթարանաց վերայ, որպէս ջանացաք ցոյց տալ ակներեւ, ո՞չ ապաքէն, Տիկնայք եւ Տեարք, իրաւէս ազգօգուտ այս կրկին հաստատութիւնք արժանի են նախապատուութեան, ազգային համակրութեան եւ գրաւէս օժանդակութեան ։

Կ'ասէի թէ գրական գիտութեանց զարգացման համար մանաւանդ հարկ է զի ազգային, այսինքն թէ մայրենի լեզուաւ լինի երկրորդական կրթութիւն առ Հայս. ոչ ոք կարէ ժխտել զայդ առաւելութիւնն, եթէ չկամի ժխտել զկարեւորութիւն գրական գիտութեանց որ ճշմարիտ զատախառակութեան եւ յառաջդիմութեան գլխաւոր տարերքն են առ քաղաքակիրթ ազինս. Թերի է մի կրթութիւն որ չօժտէ զմարդ բնութեան ուսմամբք, զորոց կախեալ կան էական պայմանք քաղաքակրթութեան ազգաց այդ հետեւել կը բաղձայ այսօր մեր Հայ ժողովուրդ ։ Ոչ միայն երկրորդական կըրթութիւն, այլ եւ, եթէ հնար էր, բարձրագոյն կրթութիւն իսկ պարտէր ազգային լինել. ամէն յառաջադէմ ազգ ունի զիւր համալսարանն, հնոց լուսոյ եւ քաղաքակրթութեան, ուստի կը յորդին ի զուրս նոր սերունդք բարձրագոյն կրթութեան բարեօք օժտեալ ։ Գիտեմք թէ իմաստութիւն աշխարհաքաղաքացի է. այդ ձիթենին յԱթէնս միայն չբուսնի անշուշտ. բայց իմաստուն ոք կը վերաբերի մի ազգի, որոյ բարգաւաճմանն այնչափ կարէ նպաստել ինքն, եթէ կամի, որչափ չկարեն տասն իմաստունք օտարաց ։

Այլ Թերութիւնն զոր նշանակեցաք ի վեր անդ՝ կարեմք լնուլ եւ պիտի ջանամք լնուլ կրթարանիս յայս առաջիկայ Բ. շրջանին. Ֆրանսերէն լեզուի խօսելավարժութեան համար, կ'ասեմք, պիտի ջանամք նոր եւ ազդու կարգադրութեամբ մեծապէս գոհացումն տալ ազնիւ ծնողաց բաղձանացն՝ որ մերն այլ է արդէն ։ Անգլիագալպէս ձեռն արկանելով նոր շրջանին աշխատութեանց՝ մեր մեծագոյն ջանքն պիտի լինի քաջապէս Ֆրանսերէն խօսել տալ մեր ուսումնարանական բոլոր կարգաց. Թէ եւ մեր ուսումնաւարտ կարգն այսօր անսխալ կը խօսի Ֆրանսերէն, զոր սաուղել դժուարին չէ կարծեմք, որպէս նաեւ անգլիերէն կը խօսի բաւական եւ կ'իմանայ քաջ. այլ մեք ազնիւ ծնողաց այս ընդհանուր ջերմ յանձնարարութեան եւ բղձից պատասխանել բաղձալով ըստ կարի, նոյն երկաթի կամօք որով ի նշգոյ ի գոյ յաջողեցանք ածել զայս կրթական հաստատութիւնն եւ եօթն երկար տարիներ վարել զայն բարւոք եւ անընդհատ, առանց ուստեք օգնութեան աջ մի կարկառել սեմնելոյ զէպ ի մեզ. անձնուրաց եմք եւ կը խոստանամք առ հանդիսապէս կատարել եւ զայս բաղձանս ծնողաց, որոց համակրութեանն ; յուսամք, լիովին արժանանալ այս կարեւոր ձեռնարկութեամբ ։

Առ ձեզ կը դառնամ այժմ, ազնիւ ուսանողք. դուք կը տեսնէք թէ ձեր մեծարոյ ծնողք եւ ընդհանրապէս բարեկամք յառաջդիմութեան որպիսի՛ համակրութեամբ եկած են հանդիսատես լինել ձեր տարեւոր մրցութեանց, ձեր փառաւոր յաղթանակաց ընդդէմ ազիտութեան. դուք գիտէք կամ պարտիք միշտ ի մտի ունել՝ թէ Հայ ազգ մեծամեծս կ'ակնկալէ ի ձէնջ, որ կը կազմէք զԱզգին ապագայն ։ Բերկրապատար խնդութեամբ կը լնուն ձեր ծնողք ի տես ձեր փայլուն յառաջդիմութեանց. ծափ զծափի կը հարկանեն ձեզ ազգայինք եւ օտարազգիք, բարեկամք մարդկային քաղաքակրթութեան, նուիրագործելոյ համար զմրցանակս ձեր զոր կը ստանայք ի նշան եռանդուն աշխատասիրութեան ։ Շունչն ոգւոյ որով կ'առնու զձեզ վարժարանի մըթնոլորտն՝ անզեղեայն է ազնուութեան եւ ամէն մտահաճ նախապաշարմանց, զորս իբրեւ կեղեւելով կը թօթափէք ի ձէնջ ի ազայ տիոց. աւելի՛ առատ, աւելի՛ աշխուժիւ ծծեցէք, սիրեցեալ ուսանողք, զայդ շունչն կենսալից, որով ի նոր աշխարհի կ'առնուք նորոգ կենդանութիւն ։ Ձեր դաստիարակին միակ պատուէրն այս է առ ձեզ. Աւելի յառա՛ջ, աւելի դէպ ի լոյս, աւելի նախանձ յառաջդիմութեան, եւ այդ սրբազան նախանձու թող բաբախի ձեր կուրծքն զօրհանապազ ։

Իսկ դուք, ուսումնաւարտ պարոնայք, որ տրամախառն ուրախութեամբ կը լնուք զմեզ յայսմ պահու յորում հրաժեշտ կուտայք ձեր դաստիարակին, որ զձեզ որդեգրած էր բարոյապէս, որ առաջնորդեց ձեր զոցզոջուն քայլից ցայս վայր բարձրութեան, ցայս կէտ նպատակի, յոր կը դիմէիք ա՛յնքան եռանդեամբ, այնքան աշխուժիւ, անխոնջ յարատեւութեամբ, ոչ ինչ խնայելով ի ջանից եւ զգալով յաւէտ թէ ձեր յաջողութիւնն ոչ իւիք կը լինի բայց միայն պարտուց կատարմամբ. դուք, սիրելի սանունք իմ, ուսայք ձեր կրթարանին մէջ սիրել զԱստուած՝ ճանաչելով զբնութիւն, սիրել զԱզգն՝ իբրեւ նուիրական պարտականութիւն, սիրել զընկերն՝ իբրեւ գերագոյն առաքինութիւն. պաշտօն տանել ճշմարտին, Բարւոյն եւ Գեղեցկին, որք այսուհետեւ պիտի լինին ձեզ անմոլար առաջնորդք ի յառաջդիմութիւն ։ Ձեզ համար մի նոր կեանք կը սկսի այսօր, կեանք փոթորկալից, ընդ որ պարտիք անցանել եւ յառաջադէմն ընթանալ դէպ ի բարձունս կատարելութեան ։ Ձեր կենաց զուարթագոյն վայրկեանն է այժմ, խորհրդաւոր եւ վսեմ. աղմկալի կենաց մէջ այս երանաւէտ վայրկենին յիշատակն, նման մխիթարիչ զուարթնոյ, պիտի սփոփէ զձեզ եւ պիտի տայ ձեզ միշտ նոր զօրութիւն, նոր ոգի եւ նոր աշխոյժ յառաջդիմելոյ ։ Յոյս մեծ ունիմք ի ձեզ որ ձեր դաստիարակին միակ մխիթարութիւնն էք, միակ վարձքն եւ միակ այլ կատարեալ յաղթանակն ։ — Երթայք բարեաւ ։

Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

Ներսէս ծառայ Քրիստոսի եւ շնորհիւ Ս. Հօրս Արքեպիսկոպոս եւ Պատրիարք Հայոց Կ. Պոլսոյ, առ պատուական եւ եկեղեցասէր ազգայինս որ ի մայրաքաղաքիս, ողջոյն եւ օրհնութիւն ։

Յայտ իսկ է սիրելեացդ ի Քրիստոս, թէ մեր եկեղեցական հաստատութիւնք վաղուց հետէ հիմնուած ու պայծառացած են մեր բարեպաշտ ժողովրդեան առատաձեռն նուիրատուութեամբք ։ Այժմ եւս, Մայրաքաղաքիս Պօյաճը գիւղի Ս. Երից Մանկանց եկեղեցւոյն ձեղունը վնասուած, խարխըլած եւ քայքայման վիճակի հասած լինելով, գիւղին նախորդ պատուարժան թաղ. Խորհուրդք՝ Եկեղեցւոյն անհրաժեշտ վերաշինութեան հետամուտ եղած էին թէեւ, այլ սակայն ծախուց պարագայն ձեռնթափ ըրած էր զինքեանս, եւ հաւակ ուրեմն վերջին օրերս [illegible] հետագայ Պատուարժան անդամներէ ․

Արժ. Տ. Խաչատուր քհնյ. Տ. Գաբրիէլեան
Մեծ. Արիսողոմ էֆէնտի Մէհտէրեան
» Կարապետ » Միսաքեան
» Մանուկ » Զաղուքճեան
» Միհրան » Գալփաքճեան
» Մինաս » Թօքաթլեան
» Տօքթ. Մկրտիչ » Ալանեան
» Մարտիրոս » Բարունակեան
» Մկրտիչ » Կէլկէլեան
» Մկրտիչ էֆ. Ֆրէնկեան գանձապետ
» Յակոբ » Ֆրէնկեան
» Յարութիւն » Արմաղանեան
» Նազարէթ » Շահպազեան
» Պօղոս » Կէլկէլեան
» Ռուբէն » Գրիգորեան,

եւ դիմած էր Ազգ. Կեդր. վարչութեան, շինութեան արտօնումն ու ի նպաստ շինութեան ծախուց բարեպաշտ եւ ազգասէր ազգայնոց նպաստ հաւաքելու հրաման խնդրելով ։

Ազգ. Վարչութեան եւ Տնտես. Խորհրդոյ հետ խորհրդակցութեամբ, յիշեալ եկեղեցւոյ նորոգութեան անհրաժեշտ գտնուելով, նպաստահաւաքման հրաման տրուեցաւ, (60,000) վաթսուն հազար դահեկանի արժէքով՝ բանաւոր եւ թուաւոր տոմսերով, որ Տնտես. Խորհրդոյ կնքով վաւերացեալ, պիտի շրջաբերին բարեպաշտ ազգայնոց մէջ, վերոյիշեալ Մասնաժողովոյ պատուարժան անդամոց ձեռամբ ։

Ուստի կը յորդորեմք զսիրելի եւ եկեղեցասէր ազգայինս մեր, որ ի ներկայանալ նոյն նուիրատուներու զուարթագին յօժարութեամբ ընդունին ըստ կարողութեան, նոյն տոմսերէն ։ Եւ փոխարէն՝ բերանոյ գրաւական նպաստներն ընծեռեն ի նպաստ նորոգման յիշեալ եկեղեցւոյն ։

Աստուած ողորմած եւ բարերար,

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(44)

ԱԼՊԷՐ ՏԵԼՊԻ

—o—

ՄԱՐԹԻՋՈՒՀԻՆ

10

գերմարդկային ողջութիւն մը կը խնդրէր իրմէ, և ուրիշ զուարթութեամբ ընդունեց անոր խնդիրը ։ Մէկէն բռնեց Արտեմիսի ձեռքն իւր ձեռաց մէջ ։

— Մնաս բարեա՛ւ, բսաւ ։

— Պիտի երթա՞ս, մինա՞կ պիտի թողուս զիս. որ միակ վտանգէի զորով մ'ունիմ աշխարհիս վրայ, և այն ալ քու զորո՛վդ է ։

Այս գոչիւն տանիփլոյ ըրաւ զՄաքսիմիլիէն ։ Յուսահատելոյ մը վերջին հեծուկը կ'զգար անոր մէջ.

— Ոչ միայն զիս խնայել կը խնդրեմ քեզնէ, այլ և պաշտպանել ինձ և քեզ դէմ ։ Ցաւագինաց ամենէն դժնդակն է բաժնուած ապրիլ և երբեք զիրար չտեսնել ։ Եթէ դու հոս լինիս, ինձ մօտ, քեզ զոհելով՝ զիս ալ զոհելու զարն քաջութիւնը պիտի տաս ինձ ։

— Ա՜հ, անգո՛ւթ, ի՞նչ կը պահանջես ինձմէ. միթէ բաւական չէ՞ քեզ կորսնցնել ։ Պէ՞տք է տեսնել քեզ, խօսակցիլ քեզ հետ ։ Բայց եթէ մնամ խոստումս, եթէ իմ կիրքս և քու կիրքդ մեր կամքէն աւելի հզօ՛ր են ։

Արտեմիս վեր առաւ իւր հիանալի ճակատն, և դառն քաղցրութեամբ.

— Ես կը վախնամ իմ տկարութենէս, բայց չեմ վախնար քուկինէդ ։ Ես վստահութիւն ունիմ քու քաջութեանդ վրայ. ուր ես իյնամ, դու զիս կը բռնես. ուր ես յաղթուիմ, դու կը յաղթես ։ Իմ քեզնէ խընդրածս զիւցազնական գործ մ'է ։ Ո՛վ գիտէ թէ պիտի սիրե՞մ քեզ՝ եթէ ուրիշ մարդոց նմանէիր ։

Մաքս ոչ եւս կը վարանէր. իւր սրտին բոլոր վեհ զգացումներն ի նպաստ Արտեմիսի կը խօսէին ։ Որչափ անոր սպասածը գերմարդկային էր, այնչափ ինք ալ անոր համարման արժանի պարտէր ցուցնել ինքզինք ։ Նա երկար վշտակրութիւն մը կը պահանջէր իրմէ. ոչ թէ միանգամ ընդունուած ցաւ մը, այլ ամենօրեայ և անդադար նորոգուող վիշտ մը ։ Պիտի պարտաւորուէր թէ՛ իրեն և թէ՛ անոր համար մաքառիլ. փախչիլ անոր շլթունքէն՝ եթէ նա երկնցնէր, և ոչ եւս ճաշակել փոխանակեալ համբոյրներու անհուն արբեցութիւնը ։ Սիրած կնոջմէն հեռանալ՝ դժնդակ բան է. բայց զինքը սիրող կնոջ քով ապրիլ և զայն չվայելել, դժնդակագոյն ։ Ընդունեց սակայն ։ Միայն հասկցուց անոր թէ պէտք էր որ երկուքն ալ զգոյշ կենային անդիմադրելի փորձութեան առիթներէ ։ Համապաղօրեայ մտերմութիւնը՝ շատ չանցած՝ կրնայ յաղթել իրենց կարողութեան ։ Ինչո՞ւ փորձը չվերադառնային ։

Հետեւեալ օրը, բաւական ծանր իրողութիւն մը վերջնապէս համոզեց երիտասարդը թէ չուտով մեկնիլ հարկ էր ։ Ժէմմա միշտ գրանը մէջ կը կենար երբոր Մաքս դուրս ելնէր կամ ներս մտնէր ։ Արդ՝ ժամանակէ մ'ի վեր տեսակ մը մուրացիկ կը տեսնէր, դագինոյին պատին կըթնած ։ Երբոր Մաքսիմիլիէն վէճաւ կողմը կ'երթար, մուրացիկն ալ իսկոյն կ'աներեւութանար ։ Այդ մարդ յոյժ դձուձ երեւոյթ մ'ունէր, ցնցոտիները կը թափթփէին վրայէն, և պատռուատուն փեղույր մը կիսով կը ծածկէր խռուած մազերը ։ Ժէմմա իւր բարեկամին ցուցուց այս տարօրէն արքայն ։ Ինչո՞ւ համար նոյն տեղը կը կենար միշտ ։ Մաքսիմիլիէն ողորմութիւն տալու պատրուակաւ կեցաւ անոր մօտ, և կրցաւ ուզածին պէս քննել. աչերուն տարօրինակ վիճակն աչքին զարկաւ, կանաչորակ, անհանդարտ և խորամանկ էին ։

Հետեւեալ օրն ոչ եւս տեսնուեցաւ մուրացիկն ։ Բայց երկու օր յետոյ, Ժէմմա, միշտ հսկող իւր ցեղին յատուկ եզող նուրբ հոտառութեան օգնութեամբ՝ Մաքսիմիլիէնի ուշադրութիւնն հրաւիրեց առեւտրական գործակատարի մը վրայ, որոյ աչերը զարմանալի նմանութիւն մ'ունէին մուրացկին աչերուն ։ Այս անգամ Պ. Մաքս Ցանկլար՝ տեղեկութիւն ստանալու ելնելով՝ իմացաւ որ այդ առեւտրական գործակատարն աշխի իրիկունը ***ի օթեւանն եկած էր ։ Ըսել է որ աստ գալը մուրացկին աներեւութանալուն հետ զուգադիպութիւն ունէր ։ Երկու երեք անգամ Մաքս իւր ճանբուն վրայ պատահեցաւ անոր. և կը թուէր թէ իւր եռեւէն երթալու փոյթ մ'ունէր ։ Այս ամենը կը բաւէին երկիւղ արթնցնել իւր սրտին մէջ, ոչ թէ իրեն՝ այլ Արտեմիսի համար ։ Մարքիզուհին բան մը չէր յայտնած իրեն, բայց Տիկին Թանարէլ բերանէն փախած քանի մը խօսք ամեն գուշակել կուտային իրեն ։ Միւս կողմէ Փօմթէրինի բացակայութիւնը, Ֆայլէնի երկար ուղեւորութիւնն ալ յայտնի իրողութիւններ էին ։ Արդարեւ Մարքիզն ու իւր կինը բարեկամաբար բաժնուած էին իրարմէ ։ Այս բանն ընդունելէ յետոյ, մնացեալն ինքնին կ'երթար ։ Մարքիզն հեռուէն կը հսկէր Արտեմիսի վրայ ։ Իւր վէճաւ գլխուն բրած այցելութեան յաճախութիւնը կը նըշմարուէր, և լրտեսը մի առ մի կը նշանակէր զանոնք ։

Մաքս չիմացուց զայս Մարքիզուհւոյն ։ Ի՞նչ հարկ անհանգիստ ընել զայն ։ Միայն անդեղ օր փարիզ վերադառնալ. այնչափ որ Արտեմիս և Պ. Մօրէր՝ հսկտեմբերի վերջին օրերը մեկնեցան գիւղէն ։ Սոքա միայնակ չէին. Ժէմմա ալ ուղեկից էր ։ Մաքսիմիլիէն աղաչեր էր Մարքիզուհւոյն որ հետը տանի և քանի մ'ամիս իւր քով պահէ զայն ։ Այս բան մեծ ուրախութիւն պատճառեց Արտեմիսի ։ Ընկեր մը պիտի ունենար, որոյ հետ կրնար խօսիլ Մաքսի վրայ. և կարծեց իսկ թէ այս գիտաւորութեամբ կուտար զայն իրեն. բայց այնպէս չէր ։ Ժէմմայի պաշտօնն էր հըսկել փարիզի մէջ, երբոր ինք Թրէգարի մէջ հսկէր ։ կասկածելի դէմք մը տեսնելուն պէս՝ պիտի իմացնէր իւր բարեկամին ։

Հանկաւ Թալանձանաց Արտեմիսի, Մաքսիմիլիէն տակաւին շաբաթ մը ծովուն վրայ մնաց ։ Աստ համար չէր կրնար զուարճութիւն պատճառ ցուցնել, վասն զի կոհակները՝ ծովուն տասուցիչ հովերէն բաղխելով՝ կատաղաբար նաւուն վրայ կը յարձակէին ։ Մաքս աշխատելու պէտքը պատճառ ցուցուց. յիշատակագիր մը պիտի աւարտէր, որուն կ'սպասէր Աշխարհագրական ընկերութիւնը ։ Եւ սակայն շատ քաջասրտութիւն պէտք էր իրեն, որպէս զի թողուր զայն միայնակ աշխատիլ ։ Բայց կը հաշուէր թէ շաբաթն ընդունայն պիտի չանցնէր ։

Յոյժ քաղաքավարական, բայց ըստ բաւականի ցուրտ և կանոնաւոր հրաժեշտի ողջոյն մը փոխանակեցին կայարանին մէջ՝ շրջապատեալ լռդայողաց ամբոխէ մը, որք բաղմնեաց եղանակն աւարտած լինելով կը մեկնէին ։ Բայց իրենց աչերը զօրավոր աշխարհ մը կը զոյէին ։ Մաքս խոկուն մնաց ծովափին վրայ, ակնապիշ նայելով կառախմբին, որ կը սրանար դէպ Աւինեօնա . . . իւր բովանդակ կեանքը կը թռչէր իրմէ . . . ։

Հետեւեալ օրը գործի ձեռնարկեց. երեք օր չարունակ պտըտեցաւ Թրէգարի մէջ և ի բոլ օթեւաններըն, իւր լրտեսը փնտռելով ։ Ամեն հիւրատուներն աչքէ անցուց. դեղեցիկ օթեւաններէն սկսեալ մինչեւ սայլորդներու սրահած նկուղները ։ Ամեն մարդէ տեղեկութիւն հարցուց, կայարանի գործաւորներէն ըսկըսեալ մինչեւ բազմնեաց սպասաւորներուն, որք իրենց անպէտ օթեւանները կը ժամկոցէին աղջութեամբ ։ Ոչ ոք գիտցաւ ձեռնանոյն երեւալ, ոչ ոք կըրցաւ տեղեկութիւն մը տալ իրեն ։ Մուրացիկն և առեւտրական գործակատար անհետ եղած էին Տիկին Թանարէլի հետ ։

(Շարունակելի)

տեսնելով Ձեր տուրքն ու ողորմութիւնն, իւր անհուն ողորմութիւնն շնորհէ Ձեզ առատապէս ի փոխարէն, եւ օրհնելով զՁեզ, Ձեր ամեն ողորմութիւններն ի հաճոյս իւր ընկալցի, եւ պահպանեսցէ զՁեզ իւր ամենազօր Աջոյն հովանւոյն ներքեւ, քաջառողջ եւ բարեբաստիկ կեանք պարգեւելով Ձեզ, ի փառս եւ ի պատիւ ամենասուրբ Անուան իւրոյ։

Ողջ լերուք ի Տէր.

Պ. Կ. ՆԵՐՍԷՍ

21 յուլիս 1883
Կ. Պոլիս

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական գեղարուեստից վարժարանն, որ Ռամազանի առթիւ գոցուած էր, յառաջիկայ շաբաթ օրը վերստին պիտի բացուի։

Կիրակի առաւօտ Լանկա Հիսար ախպիւի Թաղը Թափուր գետնի մը չըչեղչին մէջ սպանեալ մարդու մը դիակ գտնուեցաւ։

Կըսուի թէ կիրակի օրը Պէօյիւքտէրի մէջ Բերայի Եէնիչէհիր Թաղէն Գասպար անուն նուագածուն չափազանցօրէն արբենալով պայթեր է։

Մադրիտէն կը հեռագրեն առթայմզ թէ Սպանիոյ կառավարութիւնն՝ Անգլիական նաւահանգիստներէն եկող շոգենաւուց վրայ սըրուած 3 աւուր քարանթինան, որոյ դէմ Անգլիական կառավարութիւնը բողոքած էր, վերուցեր է։

Լոնտրայէն յուլիս 30 թուով կը հեռագրեն առ Թան թէ Կ. Պոլսոյ Անգլ. գործակատար Պ. Ուինտհէմ վեցամսեայ արձակուրդ մ'առացած է, և թէ Լորտ Տըֆըրին աշնան ըսկիզբը պիտի վերադառնայ մայրաքաղաքս։

Գահիրէէն կը հեռագրեն առ Տէյլի Նիւզ թէ Քոլէրայէն մեռնողներուն ճշմարիտ թիւն՝ ամեն օր պաշտօնական տեղեկագրոյն ցուցած Թուոյն կրկինէն աւելի է. զոր օրինակ յուլիս 24 ին պաշտօնական տեղեկագիրը 463 մահ կը հաստատէր, մինչդեռ նոյն օրը մեռնողաց ճիշդ թիւը գրեթէ 1,200 էր։

Նափոլիէն կը հեռագրեն թէ Մէսաժըրիի ընկերութեան Ալեքսանդրիայէն եկող շոգենաւին մէջ երկու մարդ մեռեր են քոլէրայէն։ Առողջապահական իշխանութիւնք՝ Նափոլի եկնելու համար տամսակ ունեցող ուղեւորաց թոյլ չեն տուեր Նիզիրայի կայարանն ելնել։

Պուրկազէն կը ծանուցուի թէ յուլիս 22 էն 23 լուսնալու գիշերն Անքիալոյի մէջ երկու Թուրք կանայք, մայր և աղջիկ, խեղդուած գտնուեր են ոստիկանութեան պահականոցին մօտ գետնի մը վրայ։ Ոճրագործք, որք իսլամ են, ձերբակալուեր են։

Հալէպի կուսակալէն եկած հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Անթաքիոյ մէջ բողոքական մը փոքր տղեկ մը կրօնափոխութեան տարած ժամանակ, տղուն մայրը լսելով ետեւէն կը հասնի և տղայն առնուլ կուզէ. այս միջոցին, ուրիշ բողոքականներ ալ գործին միջամտելով կռիւ մը կը ծագի. բայց տեղական իշխանութիւնք առաջքը կառնուն և կռուաբարները կը ձերբակալեն։

Կեսարիայէն Ֆանսվորտ Միսիոնարը յուլիս 24 թուով հետեւեալը կը գրէ իմթէին Էքսբրէսի Հաճընի մեծ հրդեհին վրայ։

«Շաբաթ օրն, յուլիս 19, առաւօտեան ժամ երկուքին Ս. Գրիգոր եկեղեցւոյն մօտ փուռի մը մէջ հրդեհ ծագեցաւ։ Հովը հիւսիսէն կը փչէր և հայկական եկեղեցին վտանգի մէջ էր։ Սակայն գրեթէ գերմարդկային ճգանց շնորհիւ յաջողեցան ազատել զայն. բայց դըպրոցն ու շրջակայ շէնքերը բոցերու ճարակ եղան։ Այս կողմէն բոցերուն ծաւալումն արգիլելու համար հարկ եղաւ երկու կամ երեք տուն փլցունել։ Դժբաղդաբար, հովն յանկարծ փոխեց իւր ուղղութիւն. սկսաւ հարաւէն փչել և բոցերը քշեց տարաւ շուկային վրայ, ուր հրդեհն այնքան արագ ծաւալեցաւ որ ամենամեծ ջանից հակառակ՝ քիչ ժամանակի մէջ բոլոր խանութներն ու շրջակայ տուներն այրեցան սարսափելի արագութեամբ։

«Կէս օրին ժամանակը, պատուհասն ամեն ուղղութեամբ կը ծաւալէր, այնպէս որ բնակիչք վաստակաբեկ լինելով ոչ եւս կարող եղան անոր ընթացքը կասեցնել։ Բողոքականաց նոր եկեղեցին և դպրոցն ալ աւերակաց կոյտ մը դարձած են։ 30 ժամ ծախիչ տարրն իւր գործը կատարեց և այն ժամանակ միայն դադրեցաւ, երբ ոչ եւս ճարակ գտաւ։ Այսօր միայն, աղէտէն հինգ օր յետոյ կրնանք չափել անոր մեծութիւնը։ Տեղական կառավարութեան պաշտօնական տեղեկագրաց նայելով (հաւանականաբար իրականութենէն վար է քան թէ վեր) 1500 (հազար հինգ հարիւր կ'ըսեմ) տուն և 300 խանութ այրեցան և 6000 մարդ անպատսպար մնացին։

«Այդ դժբաղդներէն շատերն յետին ծայր թշուառութեան պիտի մատնուին, եթէ առատաձեռն օգնութիւնք չհասնին ընդ հուպ։ «Տըղայք արդէն բարձրաձայն կոոր մը հաց կ'աղաղակեն»։

Վերջին թղթաբերով եկած եւրոպական լրագիրք նոր տեղեկութիւններ կը բերեն Իսքիա կղզւոյն մէջ պատահած չարաչուք աղէտին վրայ։ Արդէն յուլիս 25 ին երկրաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեր է Իսքիայի մէջ, յորմէ յետոյ շատ մը հորեր, որք սովորաբար տաքին ի բուն ջուր կը պարունակեն, ամբողջապէս ցամքեր են։ Այս երեւոյթ մօտալուտ երկրաշարժի մ'ամենաըստոյգ նշանն է, և կղզւոյն բնակիչք գիտեն եղեր զայս. բայց լռութիւն պահեր են տարւոյն սոյն եղանակին մէջ Իսքիա խռնող օտարազգիները չահաբեկելու համար։ Յուլիս 28 ին շաբաթ օրն իրիկուան ժամ 9 էն 10 ի միջեւ երկրաշարժի ուղղաձիգ բուռն ցնցում մը զգացուեր է, որ քսան երկվայրկեան տեւեր է։ Երկրաշարժին կեդրոնն Քազամիչիոլա քաղաքն է եղեր, ուր քանի մը տուն միայն կանգուն մնացեր են։ Արկածելոց թիւը դեռ ստուգապէս չէ որոշուած, բայց հինգ հազարէն աւելի կը կարծուի եղեր, որոց մէջ կը գտնուին բազմաթիւ օտարականք և Նափոլիի ուշադիր ազնուապետական ընտանեաց անդամոց շատերը։ Քազամիչիոլայէն յետոյ Ֆորիօ քաղաքն է ամենէն աւելի վնասուողը. 7000 բնակիչներէն 2000 ը սպաննուեր են։

Երկրաշարժէն յետոյ սեւաթոյր ամպեր՝ ամբողջ կղզին պատելով՝ այս չարաչուք աղէտին պատճառած սարսափն աւելցուցեր են. տեղ տեղ հրդեհներ պատարելով աւերակաց կոյտ մը դարձուցեր են Քազամիչիոլա քաղաքը։ Հեռագրաթելերուն խզուելուն պատճառաւ այս սոսկալի աղէտին լուրն հետեւեալ օրն հասեր է ի Նափոլի։ Իտալիոյ ամեն կողմն հանկանակութեան ստմարներ բացուած են և իտալացիք կը մրցին իրենց արկածեալ եղբարց օգնելու մասին. կառավարութիւնն 200,000 ֆր. Ս. Պապը 20,000 ֆր. և թագաւորը մեծ գումար մը տուեր են։ Քանի մը սեղանաւորք ալ անմիջապէս 100,000 ֆր. հանգանակեր են։ Կառավարութիւնը զօրք ղրկեր է մեռեալները թաղելու համար, իսկ վիրաւորք հետզհետէ Նափոլի կը փոխադրին։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ազգ. Հիւանդանոցի Օժանդակ ընկերութիւնն, ինչպէս անցեալ ամսոյ մէջ, նոյնպէս և յունիս ամսոյ մէջ հաւաքած բաժնեգնով 40 հոգւոյ ընտիր աճառ նուիրած է հաստատութեանս, որոյ համար հոգաբարձութիւնս իւր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ ձեր պատուական լրագրոյն միջոցաւ՝ յիշեալ պատուարժան ընկերութեան։

Ի դիմաց Հիւանդանոցի Հոգ.

Ատենադպիր — Ատենապետ
Տէր. Կէ[illegible] — Մէր. Ց[illegible]

Կ. Պոլիս, 23 յուլիս

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ուր [illegible] Լիվըրբուլէ և Արեւելեան [illegible]

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
[illegible]	2,500	[illegible]	3,700
[illegible]	2,500	[illegible]	3,700
[illegible]	2,500	[illegible]	3,700
[illegible]	2,500	[illegible]	5,500
[illegible]	3,700	[illegible]	5,500
[illegible]	6,000	[illegible]	5,500
[illegible]	6,000	[illegible]	2,200
[illegible]	800	[illegible]	2,500
[illegible]	2,000	[illegible]	800
[illegible]	700	[illegible]	700
[illegible]	3,700	[illegible]	3,800
[illegible]	3,700	[illegible]	6,800
[illegible]	3,700	[illegible]	6,800

Շաբաթական շոգենաւներու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվըրբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեռուէն զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով.

[illegible]

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆՏԷՆ Գործակալ

թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միւէլ խան, Ղալաթիա

Նաւատարք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվըրբուլ

Գործակալութիւնք

Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման եւ ընկ.
Մալդա, Ա. Քամիլերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրոկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիդօլ եւ ընկ.

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլէ և Միջերկրական [illegible]

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
[illegible]	4,200	[illegible]	3,000
[illegible]	4,000	[illegible]	3,000
[illegible]	4,000	[illegible]	3,000
[illegible]	3,250	[illegible]	2,600
[illegible]	3,250	[illegible]	1,700
[illegible]	3,250	[illegible]	800
[illegible]	3,250	[illegible]	800
[illegible]	3,250	[illegible]	750

Բեր. շոգենաւը օգոստ. 6ին Սուլինայէն պիտի գայ եւ օգոստ. 18 ին ուղղակի Լիվըրբուլ պիտի երթայ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։ Դիմել առ Ժ. Թ. ՌԻԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ. Գործակատար

Մէյտանըըճ սօգագ, Պոլիս

կամ առ Պ. ՆԷՎԻՅԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան, Վոյվոտա փողոց, Ղալաթա.
Տնօրէնութիւն, Լիվըրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվըրբուլ.

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա — Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէրութ — Յ. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս — Յ. Վ. Ռեիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ — Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար — Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա — Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն — Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա — Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա — Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիայի և Բաթումի [illegible]

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը չորեքշաբթի օրերը։

[illegible]

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոդի պիտի երթայ Լը Մէնկրէլէ շոգենաւն, որ օգոս. 1ին Մարսիլիայէն եւ 8ին Կ. Պոլիսէն մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լ'Ալբին։

Նաւողչէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԼՈՐԱՆ ՐԸԳՈՒԼ
Մումհանէ փողոց, թիւ 114

ՔԻՒՆԱՐՏ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ուր [illegible] Լիվըրբուլէ և Միջերկրական [illegible]

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
[illegible]	7,000	[illegible]	3,000
[illegible]	3,000	[illegible]	2,500
[illegible]	3,000	[illegible]	2,500
[illegible]	4,600	[illegible]	5,000
[illegible]	3,800	[illegible]	3,200
[illegible]	2,500	[illegible]	3,000
[illegible]	1,200	[illegible]	7,800
[illegible]	5,000	[illegible]	4,600
[illegible]	4,700	[illegible]	3,000
[illegible]	2,000	[illegible]	3,000
[illegible]	2,500	[illegible]	3,000
[illegible]	4,000	[illegible]	3,000
[illegible]	2,500	[illegible]	2,500
[illegible]	3,000		

[illegible] շոգենաւը նաւահանգիստ Պըրաուն Լիվըրբուլէն եկաւ այլ եւ այլ վաճառքներով եւ ընդ հուպ Լիվըրբուլ պիտի վերադառնայ։

[illegible] շոգենաւը ամսոյս 9ին Լիվըրբուլէն հոս կ'սպասուի։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա։

ԲԱՀԱՅԱՆԻ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվըրբուլէ, Միջերկրական և Օտեսայի [illegible]

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թօնոյ	Նաւապետք
[illegible]	3,000	
[illegible]	2,500	Ռոճըրս
[illegible]	2,500	Քրուիքշանք
[illegible]	2,500	Ռեիլըս
[illegible]	2,500	Մարշ
[illegible]	2,800	Ֆօթըրկիլ

Այս շոգենաւք կին [illegible] ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱՐԱ ԵՒ ԸՆԿ. Գործակալք

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 26 յուլիս

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 5 ամիս, ղրշ.	109,15	առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 5 » Ֆր. 23	—	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ (գ. կ.)	11,27
բացուեցաւ	11,31
կէս օրին	—,—
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի (գ. կ.)	80 Անգլ. լիր
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 %	4,
» Օթօման	4,30
Կ. Պոլսոյ Պանքան	7, 5
Քրէտի Ժէնէրալ 6 % Օսմ. լիր	6, 4
Փոխ. 1863 (Մութոն) 6 % Ֆր.	67
» 1865 » 6 %	65
» 1869 (Բինար) 6 %	56
» 1872 (Պօն ակս թրէզօր)	20,
» 1873 (Բինար) 6 %	52 50
Ռումէլիի երկաթուղի	52 50
Լաւրիում (գ. կ.)	165
Թրամուայ Օսմ. լիր	350
Թղթադրամ »	1065
Հէվալէսիզ	30
Ռէջօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի	110
Գաղղիական »	87 22
Բօլ	90
Գրիմից	51 20
Գառաօն թուղթ (գարիք)	924
» արծաթ (նոր)	90 5
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 2
Վեցնոց	104
Հինգնոց	103 20
Մէթալիք	100

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 6 օգոստոս

Անգղ. Քօնս.	99 15/16
Օսմ. »	10 13/32
Փոխ. 1865	13 1/8
» 1869	11 3/8
» 1871	72 5/8
» 1872	19
» 1873	10 1/4
» 1877	85 3/4
Պանք Օթօման	19 1/8
Ռուս. փոխ. 73ի	86 3/4
Եգիպտ. միացեալ	71 1/8
» արտօնաւոր	93 3/4
Տայրա Սանիէ	
Փոխ. Ռօչիլտ	92 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	—,—

Փարիզ 6 օգոստոս

Գաղղ. Քօնս. 4 1/2 0/0		109,15,
» » 3 0/0		80,27,50
Օսմ. Քօնս.		10,72,50
Փոխ. 1865	Ֆր.	66
» 1869		56
» 1873		52
Օսմ. Երկաթուղի		51
Պանք Օթօման (գ. կ.)		735
Քրէտի Լիօնէ (գ. կ.)		565,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)		94 1/4
» » Արեւելեան		—
Իտալ. Քօնս.		90 85
Եգիպտ. միացեալ		366,25
Փոխնկագիր Լոնտրայի վրայ		25,31

Վիէննա 6 օգոստոս

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,90
Ռումէլիի երկաթուղի	24

ԿԷՍ ՕՐ 4,42

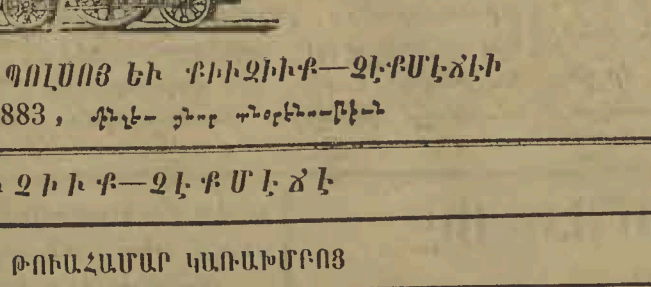

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԻ
Սկսեալ 1 Յունիս (Ն. Տ.) 1883, [illegible]

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ (Առաւօտ: 0–18; Իրիկուն: 20–60; ժ. վ.)

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
Կ. Պոլիս . . . Ել.	6 24	6 50	7 15	7 45	8 20	8 47	9 40	10 15	11 19	11 53	1 36	2 8	2 40	3 17	3 50	4 25	4 58	5 27	5 54	6 23	6 59	7 31
Գում-գաբու	6 31	7	7 27	7 55	8 30	8 57	9 49	10 25	11 29	12 3	1 46	2 18	2 50	3 27	4	4 35	5 8	5 37	6 4	6 33	7 9	7 41
Եէնի-գաբու				7 59			9 53	10 29	11 33	12 7	1 50	2 22	2 54	3 31	4 4	4 39	5 12	5 42	6 8	6 38	7 14	7 46
Տավուգ փազար				8 2			9 56	10 32	11 36	12 10	1 53	2 25	2 57	3 34	4 7	4 42	5 15	5 45	6 11	6 41	7 17	7 49
Սամաթիա				8 7			10 1	10 37	11 41	12 15	1 58	2 30	3 2	3 39	4 12	4 47	5 20	5 50	6 16	6 46	7 22	7 54
Եէտի-գուլէ	6 40	7 11	7 41	8 14	8 42	9 5	10 4	10 42	11 46	12 18	2 1	2 35	3 5	3 45	4 15	4 53	5 23	5 56	6 19	6 53	7 25	7 59
Մաքրիգիւղ	6 50	7 21	8	8 27	8 54			10 53	11 59			2 46		3 57		5 5		6 08		7 6		8 9
Այ-Սթէֆանոս			8 14	8 37	9 4			11 3	12 10			2 56		4 7		5 15		6 18		7 18		
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . Ժամ.			8 25						12 19											7 27		

ՔԻՒՉԻՒՔ—ՉԷՔՄԷՃԷԷՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ (Առաւօտ: 3–23; Իրիկուն: 25–67; ժ. վ.)

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	65	1	67
Քիւչիւք-Չէքմէճէ . . Ել.			7 2										1 27										6 38	
Այ-Սթէֆանոս			7 13		8 17	8 43		9 17			11 23		1 37			3 20		4 27		5 30		6 28	6 51	
Մաքրիգիւղ	6 3	6 57	7 25	7 59	8 29	8 54		9 28			11 35		1 50			3 31		4 39		5 42		6 39	7 5	[illegible]
Եէտի-գուլէ	6 14	7 9	7 39	8 12	8 41	9 6	9 15	9 39	10 9	10 45	11 47	1 28	2 2	2 34	3 11	3 44	4 20	4 52	5 28	5 55	6 24	6 53	7 26	[illegible]
Սամաթիա	6 19	7 13	7 43	8 16	8 45		9 19		10 13	10 49	11 51	1 32	2 6	2 38	3 15	3 48	4 24	4 56				6 57		[illegible]
Տավուգ փազար	6 24	7 18	7 48	8 21	8 50		9 24		10 18	10 54	11 56	1 37	2 11	2 43	3 20	3 53	4 29	5 1				7 2		[illegible]
Եէնի-գաբու	6 27	7 21	7 51	8 24	8 53		9 27		10 21	10 57	11 59	1 40	2 14	2 46	3 23	3 56	4 32	5 4				7 5		[illegible]
Գում-գաբու	6 32	7 26	7 56	8 29	8 58	9 15	9 31	9 49	10 26	11 1	12 4	1 45	2 19	2 51	3 28	4 1	4 37	5 9	5 38	6 5	6 34	7 10	7 40	[illegible]
Կ. Պոլիս . . . Ժամ.	6 40	7 34	8 4	8 37	9 6	9 23	9 39	9 57	10 34	11 9	12 12	1 53	2 27	2 59	3 36	4 9	4 45	5 17	5 46	6 13	6 42	7 18	7 50	[illegible]

Ծանօթ. — 22 եւ 23 թիւ կառախումբերը չաբթուս ամեն օրերը Պոլսոյ եւ Մաքրիգիւղի միջեւ պիտի բանին. իսկ կիրակի օրերը Պոլսոյ եւ Այսթէֆանոսի միջեւ։

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախմբի մէջ, իսկ մեծ ծրարներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու միջեւ բանող կառախմբոց մէջ։